

ZBO- begroting 2017

DeNederlandscheBank

EUROSYSTEEM

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	De ZBO-begroting 2017	6
1.2	Doelmatigheid en rechtmatigheid	7
2	Toezicht	9
2.1	Missie en ambities	9
2.2	Meerjarenkader 2017-2020 en begroting 2017	9
2.2.1	Meerjarenkader 2017-2020	9
2.2.2	Begroting Toezicht 2017	12
2.2.3	Financiering toezichtkosten	13
2.3	Toezichtactiviteiten 2017	13
2.3.1	Sectoroverstijgende prioriteiten	13
2.3.2	Banken	19
2.3.3	Verzekeraars	22
2.3.4	Pensioenfondsen	25
2.3.5	Betaalinstellingen en geldtransactiekantoren	29
2.3.6	Beleggingsondernemingen en beheerders van beleggingsinstellingen	31
2.3.7	Trustkantoren	34
2.3.8	BES-toezicht	36
2.4	Risicobeheersing Toezicht	37
2.5	Key Performance Indicators 2017	40
3	Resolutie en depositogarantiestelsel (dgs)	43
3.1	Missie en ambities NRA en DGS	43
3.2	Begroting Resolutie en DGS 2017	43
3.2.1	Financiering kosten Resolutie en DGS	45
3.3	Activiteiten Resolutie en DGS 2017	46
3.3.1	Resolutie - van opbouw naar steady state	46
3.3.2	Activiteiten NRA in 2017	47
3.3.3	Het nieuwe DGS	48
3.3.4	Activiteiten DGS in 2017	49
3.4	Risicobeheersing Resolutie en DGS	50
3.5	KPIs	51
	Bijlage 1 Begrote personele inzet en kosten toezicht	53

1 Inleiding

De stabiliteit van de financiële instellingen in Nederland is één van de belangrijkste pijlers onder een gezonde economie. Door toezicht te houden op de soliditeit, integriteit en afwikkelbaarheid van financiële instellingen, draagt DNB bij aan duurzame welvaart in Nederland. In deze begroting leest u hoe DNB in 2017 invulling geeft aan deze taken als Zelfstandig Bestuursorgaan (ZBO). Daarmee geven we antwoord op de vraag wat het komend jaar de prioriteiten voor de financiële sector zijn, welke inspanningen DNB gaat verrichten en welke kosten het toezicht met zich meebrengt.

Ontwikkelingen

DNB heeft de afgelopen jaren een transitie doorgemaakt. Voor de taken in het kader van het banktoezicht en de ordelijke aanpak van falende banken geldt dat deze deel uitmaken van de Europese bankenunie. Daarnaast bevat de ZBO-begroting voor het eerst een kostenraming voor de vernieuwde taken van DNB voor de uitvoering van het depositogarantiestelsel (DGS).

De internationalisering van het toezicht en de nieuwe opzet van het DGS hebben het risico op maatschappelijke kosten van problemen in de financiële sector sterk verminderd. Tegelijkertijd brengt dit een belangrijke intensivering van het toezicht met zich mee, die zijn weerslag heeft op de ZBO-begroting van DNB. In deze publicatie staan wij daar uitvoerig bij stil.

Open en transparant

DNB wil een toezichthouder zijn die niet alleen zendt, maar ook luistert. We hechten aan een open dialoog met onze stakeholders en stellen ons toetsbaar op. In die geest is een concept van de toezichtagenda en de begroting op 23 september 2016 besproken met vertegenwoordigers uit de verschillende financiële sectoren. De toen gedane suggesties zijn waar mogelijk verwerkt in deze begroting.

1.1 De ZBO-begroting 2017

De ZBO-begroting van DNB bestaat uit drie delen: de begroting voor de toezichttaken, de begroting voor de resolutietaak, en de begroting voor de uitvoering van het DGS. Deze indeling weerspiegelt de ZBO-taken van DNB, met separate mandaten en bevoegdheden.

De totaal begrote ZBO-kosten bedragen in 2017 EUR 170,5 miljoen (zie tabel 1). Voor de toezichtbegroting heeft het ministerie van Financiën in 2016 in overleg met DNB een nieuw meerjarig financieel kader voor de periode 2017-2020 vastgesteld. De toezichtbegroting 2017 (EUR 154,4 miljoen) is EUR 0,7 miljoen lager dan het begrotingskader voor 2017 (EUR 155,1 miljoen). Over de toezichtbegroting en het meerjarig financieel kader leest u meer in hoofdstuk 2. Voor de ZBO-taken met betrekking tot resolutie en DGS is geen meerjarig kader vastgesteld.

Voor de resolutietaak is een uitbreiding van EUR 1,7 miljoen ten opzichte van 2016 nodig om adequaat invulling te kunnen blijven geven aan de opbouwfase van het gemeenschappelijk afwikkelmechanisme (Single Resolution Mechanism – SRM). Dit betreft in het bijzonder de resolutieplanning voor acht Nederlandse significante instellingen, de resolutieplanning voor ongeveer vijftig niet-significante instellingen en de verdere uitwerking van het resolutie-instrumentarium. Uit een diepgravende analyse blijkt dat een inschatting van de benodigde capaciteit in 2014 niet toereikend is gebleken. Hierover leest u in meer detail in hoofdstuk 3.

De eerste begroting van de vernieuwde DGS-taak bedraagt voor 2017 EUR 9,2 miljoen. De belangrijkste kostenpost daarbinnen is de investering in nieuwe ICT-systemen, die nodig zijn om onder meer de verkorting van de uitkeringstermijn van 20 naar 7 werkdagen mogelijk te maken. Hierover leest u eveneens meer in hoofdstuk 3.

Tabel 1 ZBO-begroting 2017

EUR miljoen

Meerjarige begroting per ZBO-taak	2014	2015	2016	2017
Toezicht	148,5	152,4	153,4	154,4
Resolutie	-	5,1	5,1	6,8
Dgs	-	-	-	9,2
Totaal	148,5	157,5	158,5	170,5

1.2 Doelmatigheid en rechtmatigheid

7

DNB streeft naar volledige doelmatigheid en rechtmatigheid van haar uitgaven. Om dat te bereiken vraagt DNB de externe accountant om ieder jaar de doelmatige en rechtmatige inzet van financiële middelen te beoordelen en hierover te rapporteren in een verslag van bevindingen (doelmatigheid) bij de controleverklaring over de verantwoording van de ZBO-taken van DNB (rechtmatigheid). Hiermee geeft DNB tevens invulling aan de verplichting die voortvloeit uit de Wet bekostiging financieel toezicht (Wbft).

Om de doelmatigheid van DNB te toetsen beoordeelt de externe accountant het functioneren van de planning- en control (P&C)-cyclus, waarin de verbinding wordt gelegd tussen de doelstellingen van DNB en de daarvoor gemaakte kosten. Daarbij geeft de 'toelichting op de werkelijke kosten ten opzichte van de begroting in het verslagjaar' een beeld van de doelmatigheid. Als norm geldt dat meer dan 99 procent van de uitgaven rechtmatig is. In 2014 en 2015 bedroeg dit percentage 99,8 procent.

2 Toezicht

2.1 Missie en ambities

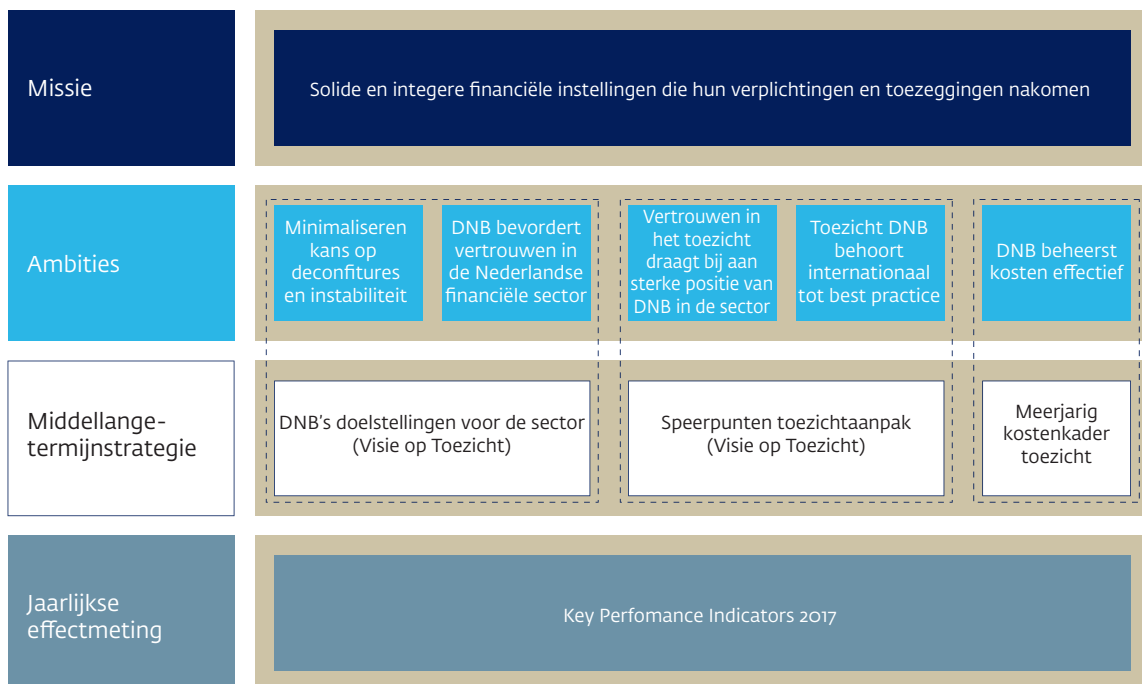
DNB heeft als toezichthouder haar missie geconcretiseerd in vijf ambities. De Visie op Toezicht 2014-2018 vormt de middellangetermijnstrategie voor het realiseren van deze ambities. In het voorjaar leggen we verantwoording af over de begroting en de mate waarin deze strategie effect heeft gehad (zie figuur 1).

2.2 Meerjarenkader 2017-2020 en Begroting 2017

2.2.1 Meerjarenkader 2017-2020

In 2016 is in het kader van de begrotingsafspraken voor de toezichtkosten tussen het ministerie van Financiën en DNB een nieuw meerjarig financieel kader voor de periode 2017-2020 tot stand gekomen (zie tabel 2).

Figuur 1 Missie, ambities en KPIs voor toezicht

Tabel 2 Meerjarencader Toezicht 2017-2020

EUR miljoen

	2016	2017	2018	2019	2020
Uitgangspunt toezichtbegroting 2016	153,4	153,4	153,4	153,4	153,4
Efficiencytaakstelling		-2,7	-5,4	-8,1	-10,7
Uitbreiding van taken		2,7	3,9	3,9	3,9
Loonbijstelling 2017		1,7	1,7	1,7	1,7
Prijsbijstelling 2017		0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal		155,1	153,6	150,9	148,2
Flexibele schil voor onvoorziene investeringen		0,0	1,1	2,0	3,0
Kader 2017-2020		155,1	154,7	152,9	151,2

In het nieuwe kostenkader is een taakstelling¹ opgenomen van 1,75% in 2017, die in totaal oploopt tot 7% in 2020.

Uit een intern uitgevoerde analyse is gebleken dat intensiveringen van het toezicht de komende jaren onverkort nodig blijven. Bovendien wordt het toezicht vanaf 2017 met 18 fte geïntensiveerd. Deze uitbreiding vangt DNB binnen het nieuwe kostenkader op door herprioritering en door de verwachte baten van de efficiëntiemaatregelen binnen het interne bedrijf. Hierdoor zullen naar verwachting de kosten voor het

toezicht gedurende de looptijd van het kostenkader 2017-2020 een neerwaartse trend laten zien.

Intensivering met 18 fte als gevolg van ontwikkelingen sector banken

De samenwerking met de ECB en binnen het SSM (Single Supervisory Mechanism) zal grote inzet vanuit DNB-zijde blijven vragen:

- De eisen die de ECB stelt aan de beschikbaarheid van capaciteit bij de nationale toezichthouders (national competent authority, NCA's) voor de uitvoering van het doorlopend toezicht

¹ Bij de behandeling van het wetsvoorstel Wijziging van de Wbft (a) zegde de minister van Financiën de Tweede Kamer toe aan DNB een taakstelling op te leggen.

(a) Wetsvoorstel Wijziging van de Wbft in verband met de afschaffing van de overheidsbijdrage, de invoering van Europees banktoezicht en de bestemming van door de AFM en DNB opgelegde dwangsommen en boetes, Kamerstukken 2013-2014, 33957, nr. 2.

- en onsite-toezicht bij zowel significante instellingen (Significant Institutions - SI's) als minder significante instellingen (Less Significant Institutions - LSI's) zal minimaal gelijk blijven.
- De inzet van NCA-staff in werkgroepen (met name voor horizontale toezichtfuncties) en in gezamenlijke grote projecten zal toenemen. Het is noodzakelijk voor DNB om hier in voldoende mate aan deel te nemen om invloed uit te kunnen oefenen binnen het SSM.
  - Er komt in het toezicht (nog) meer aandacht voor de onderwerpen cybercrime, IT-risico en bedrijfsmodellen.
  - De aandacht voor marktrisico en kredietrisico blijft onverminderd groot.
  - Blijvende aandacht is nodig voor nieuwe kapitaalinstrumenten.
- Nieuwe en andersoortige toetreders op de markt vereisen extra inzet van expertise op het gebied van bedrijfsmodellen en IT-risico. Dit geldt zowel bij vergunningverlening als bij het toezichthouden op deze nieuwe partijen met bankactiviteiten.
  - Als gevolg van doorgaande ontwikkelingen op het gebied van data-analyse en big data zijn investeringen noodzakelijk om uiteindelijk effectiever gebruik te kunnen maken van toezichtdata.
- De hiervoor genoemde ontwikkelingen zijn voor DNB aanleiding om bij een aantal toezichtonderdelen extra capaciteit in te zetten. Deze worden in tabel 3 toegelicht. Om bestuurlijke rust te creëren is in het nieuwe kostenkader een flexibele schil

Tabel 3 Overzicht inzet extra toezichtcapaciteit

Verdeling 18 fte	Toelichting	
Onsite toezicht en bancaire expertise	6 fte	Inzet van expertiserollen voor bedrijfsmodellen en IT-risico, FinRisk (stress testing en kapitaalinstrumenten) en datakwaliteit en -gebruik.
Betaalinstellingen	6 fte	De meer volwassen rol die betaalinstellingen spelen en de groei van deze instellingen vragen - door de hiermee gepaard gaande toename van risico's- om een intensivering van het toezicht op grote spelers.
Less significant institutions	3 fte	Het SSM streeft naar harmonisatie van toezichtprocessen, waaronder de Risico Analyse (RAS) en het Supervisory Review and Evaluation proces (SREP) voor LSI's.
Horizontaal toezicht en integriteit	3 fte	Voor markttoegang en governance, gedrag & cultuur geldt een toenemende samenwerking met de ECB. Ook met EIOPA en EBA wordt een nauwere samenwerking verwacht inzake nieuw beleid op de terreinen waar DNB als NCA in de lead is. Daarnaast zal de toetreding van nieuwe partijen, al dan niet gedreven door technologische innovatie, de komende jaren in toenemende mate aandacht vragen.

opgenomen. De flexibele schil is bedoeld om taakuitbreidingen en intensiveringen van geringe omvang op te vangen, voor zover die niet kunnen worden opgelost door herprioritering. In 2017 wordt de flexibele schil benut voor de reeds voorziene uitbreidingen. Voor de jaren 2018 – 2020 is een oplopende flexibele schil opgenomen waarmee uiting wordt gegeven aan de toenemende onzekerheid.

2.2.2 Begroting Toezicht 2017

De totale begrote toezichtkosten bedragen in 2017 EUR 154,4 miljoen en komen daarmee EUR 1,0 mln hoger uit dan de Toezichtbegroting 2016. In tabel 4 ziet u een opsplitsing naar kostensoorten.

De belangrijkste oorzaak van de kostenstijging ten opzichte van 2016 zijn investeringen binnen het ICT-domein en de daarvan afgeleide afschrijvingskosten. Om niet achter te blijven bij de ontwikkelingen

Tabel 4 Begroting Toezicht

EUR miljoen

Kostenverdeling Toezichtbegroting	2014	2015	2016	2017
Directe kosten Toezicht				
Personeelskosten	75,4	73,8	77,6	78,5
Externe inhuur	6,3	7,3	7,4	6,7
Afschrijvingskosten	6,1	13,2	8,5	7,3
Juridische adviezen	1,0	2,0	1,8	2,0
Overige beheerskosten ¹	4,8	3,5	3,7	3,3
Totaal directe kosten Toezicht	93,5	99,7	99,0	97,7
Toegerekende kosten Toezicht				
Ict (oa projecturen, pc's en software)	14,5	14,5	16,9	20,3
Facilitaire diensten (oa huisvesting en werkplekken)	10,2	9,0	8,5	8,4
Overige ondersteuning (oa communicatie, HR, informatiedienst, besturing)	30,2	29,1	28,9	28,1
Totaal toegerekende kosten	54,9	52,7	54,3	56,7
Totaal kosten	148,5	152,4	153,4	154,4

¹ Deze post is inclusief begrote bedragen voor EBA en EIOPA (in 2017 EUR 0,9 mln respectievelijk EUR 0,5 mln).

in de markt en om op langere termijn aan besparingsdoelstellingen te kunnen voldoen, moet DNB de komende tijd investeren in nieuwe ontwikkelingen, waaronder informatiebeveiliging, Cloud en Software as a Service (SaaS). Ook moet specifiek voor toezicht worden geïnvesteerd in verbeterde risico- en klantcontacttooling. Daarnaast stijgen de personeelskosten als gevolg van de uitbreiding van 18 fte en door de voorziene loonstijging. Daar tegenover staan besparingen bij de overige onderdelen van het intern bedrijf en zijn de begrote pensioenlasten lager dan in 2016. In bijlage 1 zijn de personele inzet en de kosten op activiteitsniveau nader toegelicht.

2.2.3 Financiering toezichtkosten

De financiering van de toezichtkosten is vastgelegd in de Wbft. Op grond van de Wbft moeten de kosten voor het toezicht op de BES-eilanden (Bonaire, Sint Eustatius en Saba) uit hoofde van de Wet financiële markten BES (Wfm BES) apart inzichtelijk worden gemaakt. De overige kosten brengt DNB via heffingen voor eenmalige handelingen en via jaarlijkse bijdragen voor de doorlopende toezichtkosten in rekening bij de instellingen. De doorlopende toezichtkosten voor banken worden verdeeld over de banken. De doorlopende toezichtkosten voor de overige instellingen worden volgens vaste verdeelpercentages over de overige categorieën instellingen verdeeld. De bekostigingssystematiek 2017, waaronder de vaste verdeelpercentages, is ongewijzigd ten opzichte van 2016. De verdeling van de begrote toezichtkosten 2017 op basis van de Wbft 2017 is opgenomen in tabel 5 (zie pagina 14).

2.3 Toezichtactiviteiten 2017

De begroting van de toezichttaak is gebaseerd op de eerder uitgebrachte Toezicht Vooruitblik 2017. In deze ZBO-begroting leest u wat het komend jaar de prioriteiten zijn in het prudentieel en integriteitstoezicht van DNB en welke kosten dit toezicht met zich mee brengt. Het vertrekpunt daarvoor vormen de risico's en uitdagingen die DNB ziet voor de Nederlandse financiële sector:

- De impact van de lage rente op winstgevendheid en risicoprofielen.
- De toegenomen complexiteit van wet- en regelgeving.
- De kansen en risico's die gepaard gaan met de opkomst van technologische innovatie.
- Voldoende verandervermogen en versterking van strategische besluitvorming bij financiële instellingen.
- De beheersing van risico's omtrent terrorismefinanciering, witwassen en sancties.
- Klimaatrisico's voor de financiële sector.
- Financieel-economische en politieke risico's, waaronder de implicaties van Brexit.

Over deze risico's en uitdagingen leest u in meer detail in de Toezicht Vooruitblik 2017 en het Overzicht Financiële Stabiliteit (najaar 2016), die beiden te vinden zijn op de website van DNB.

2.3.1 Sectoroverstijgende prioriteiten

Een aantal risico's en uitdagingen voor de financiële sector speelt in meer dan één deelsector. Daarom kiezen we in een aantal gevallen voor

Tabel 5 Financiering toezichtkosten 2017

EUR miljoen

	Percentage 2017 ¹	Begroting 2016	Begroting 2017
Begrote kosten BES-toezicht²		0,8	0,8
Begrote heffingen eenmalige handelingen		1,5	1,5
Begrote bijdrage Banken		68,0	68,7
Begrote bijdrage overige financiële instellingen			
Pensioenfondsen en premiepensioeninstellingen	36,5%	30,3	30,4
Verzekeraars, niet zijnde zorgverzekeraars	40,9%	34,0	34,1
Zorgverzekeraars	6,8%	5,7	5,7
Betaalinstellingen, clearinginstellingen en elektronischgeldinstellingen	4,2%	3,5	3,5
Beleggingsinstellingen en beleggingsondernemingen	7,2%	6,0	6,0
Trustkantoren	4,4%	3,7	3,7
Totaal begrote bijdrage overige financiële instellingen	100,0%	83,1	83,4
Totaal begroting	-	153,4	154,4

1 Percentages conform Wbft 2016

2 BES-eilanden: Bonaire, Sint Eustatius en Saba

sectoroverstijgend onderzoek. Hierbij valt te denken aan de toegenomen complexiteit van wet- en regelgeving, de opmars van technologische innovatie, klimaatrisico's en verandervermogen en strategische besluitvorming. Daarnaast leest u in deze paragraaf over de prioriteiten en geplande onderzoeken in het kader van het integriteitstoezicht, die eveneens een sectoroverstijgend karakter hebben.

Complexiteit van wet- en regelgeving

In de afgelopen jaren is de toezichtwetgeving voor de financiële sector ingrijpend vernieuwd. Hiermee is een noodzakelijk basis gelegd voor het vergroten van de soliditeit van financiële instellingen. Tegelijkertijd zijn de hoeveelheid, fijnmazigheid en complexiteit van wet- en regelgeving sterk toegenomen.

De interactie tussen regels kan onbedoelde gevolgen hebben en nieuw risicovol gedrag stimuleren. Ook kunnen regels onderling strijdig zijn of kan de op handen zijnde uitwerking ervan leiden tot onzekerheid bij financiële instellingen. Voor innovatieve en kleine instellingen in het bijzonder kan de toename van regelgeving het nalevingsrisico vergroten en de levensvatbaarheid bedreigen. Er lijkt daarom meer behoefte aan proportionaliteit binnen de geldende regelgeving, zonder dat dit leidt tot versoepeling van de eisen. DNB brengt in 2017 een aantal onbedoelde effecten van wet- en regelgeving in kaart en brengt deze waar nodig nationaal en internationaal onder de aandacht. In onze jaarlijkse wetgevingsbrief besteden we waar mogelijk ook aandacht aan vereenvoudiging van toezichtwetgeving.

Kredietmarkten in beweging

Verschuiving van financiële activiteiten tussen (verschillend gereguleerde) sectoren is in bepaalde deelmarkten volop gaande. Voorbeelden hiervan zijn de hypotheek- en de bedrijfsleningenmarkten. In 2016 heeft DNB deze verschuivingen in kaart gebracht en daarbij zowel gekeken naar kansen als risico's. Het rapport Kredietmarkten in beweging met daarin de bevindingen en beleidsaanbevelingen vindt u op de website van DNB. Op basis daarvan ondernemen we in 2017 vervolgacties om nieuwe risico's vroegtijdig te adresseren.

Technologische innovatie

Financiële technologie (fintech) heeft in toenemende mate invloed op betaalinstanties, banken, verzekeraars en vermogensbeheerders. We zien innovaties in onder andere producten,

dienstverlening, infrastructuur en de inrichting van de back- en de frontoffice van deze instellingen. Nieuwe spelers doen hun intrede, zowel als concurrent van, of dienstverlener voor, de gevestigde partijen. Daarmee worden ook een aantal voorbeelden zichtbaar van wet- en regelgeving die wenselijke innovaties in de weg kunnen staan. Anderzijds adresseert de huidige wet- en regelgeving niet altijd voldoende de risico's die samenhangen met de opkomst van fintech. In 2017 brengt DNB een aantal knelpunten in wet- en regelgeving in kaart en formuleert waar nodig beleidsaanbevelingen. Ten aanzien van de innovatie blockchain onderzoekt DNB de onderliggende technologie, de marktontwikkelingen en de mogelijke gevolgen die deze innovatie heeft voor de taken van DNB als centrale bank en toezichthouder.

Komend jaar wil DNB de dialoog met marktpartijen voortzetten, gericht op het creëren van mogelijkheden voor toetreding van nieuwe innovatieve financiële diensten en activiteiten. DNB heeft, in samenwerking met de AFM, de InnovationHub opgericht en een discussiedocument gepubliceerd. De InnovationHub biedt zowel nieuwe als vergunninghoudende marktpartijen de mogelijkheid vragen te stellen over wet- en regelgeving. DNB wil hiermee fintech ontwikkelingen in de sector accommoderen. Ook zijn DNB en de AFM voornemens om marktpartijen de mogelijkheid te bieden om in een gecontroleerde omgeving met toezicht op maat innovatieve financiële producten of diensten aan te bieden, of innovatieve bedrijfsmodellen te exploiteren, als deze vanwege hun vernieuwende aard niet goed passen in het bestaande toezichtkader.

DNB zet komend jaar verdere stappen richting een efficiënt, transparant en klantvriendelijk vergunningverleningsproces, onder andere door de lancering van een digitale omgeving. Daarmee wordt tegemoet gekomen aan een belangrijke aanbeveling uit het rapport van het Adviescollege Toetsing Regeldruk (Actal) over de regeldruk op de markt voor kredietverstrekking.

Uitbesteding bedrijfsprocessen en functies

De toenemende druk op de winstgevendheid van financiële instellingen voedt de trend van uitbesteding van bedrijfsprocessen en -functies. Ook de opkomst van nieuwe technologie speelt hierin een rol. Bij uitbesteding is het realiseren van een adequate risicobeheersing gecompliceerd, omdat een aanzienlijk deel van de processen en de mensen zich buiten de directe waarneming en invloedssfeer van de instellingen bevindt. Indien activiteiten bij een beperkt aantal dienstverleners worden uitbesteed, kunnen bovendien concentratierisico's ontstaan. Tevens zien we dat instellingen die onderdeel zijn van een groepsmaatschappij belangrijke activiteiten veelal binnen de groep uitbesteden.

Tegen deze achtergrond onderzoekt DNB in de eerste helft van 2017 de beheersing van uitbestedingsrisico's. Hierbij richten we ons hoofdzakelijk op kleine en middelgrote banken, betaalinstanties en beleggingsondernemingen en beheerders van beleggingsinstellingen. In de eerste fase van het onderzoek willen we inzicht krijgen in de mate van uitbesteding en de belangrijkste beheersingsaspecten bij individuele instellingen. Daarnaast moet het onderzoek inzicht geven in

de concentratierisico's voor de sector als geheel. Afhankelijk van de bevindingen van de eerste fase van het onderzoek, zal DNB later in het jaar nader onderzoek verrichten.

Cybercrime

Ook in 2017 blijft het risico van cybercrime een actueel thema voor financiële instellingen. DNB volgt al meerdere jaren het niveau van beheersing hiervan bij financiële instellingen via informatie-beveiligingsonderzoeken, eigen onderzoek en als onderdeel van het SSM. Daarnaast introduceert DNB in 2017 een raamwerk waarmee via ethisch hacken een daadwerkelijke cyberaanval kan worden gesimuleerd. Tevens pakt DNB deelonderwerpen op die actueel of belangrijk zijn via deep dives en specifieke onderzoeken. Hierbij valt te denken aan bedreigingen voor de continuïteit via ransomware, maar ook de vraag wat de impact is van quantum computing op de bestaande encryptie-inrichting en wat financiële instellingen nu al kunnen en moeten doen om gereed te zijn wanneer de eerste quantum computers beschikbaar zijn.

Klimaatrisico's

DNB wil graag verder kennis opbouwen over de mogelijke impact van klimaatverandering op de Nederlandse financiële sector en de implicaties voor toezicht. Daarom starten we een vervolgonderzoek op het in 2016 verschenen rapport Tijd voor Transitie, waarin DNB een eerste verkenning heeft gedaan van de overgang naar een klimaatneutrale economie. Hierin willen we onder andere de verschillende risicomanagementmethodes, waaronder mogelijk ook stresstesten, voor klimaatrisico in kaart brengen en waar opportuun

toepassen. Ook gaan we de mogelijke gevolgen van klimaatrisico's voor de verplichtingen van verzekeraars nader onderzoeken. Waar nodig zullen analyses worden aangevuld met een data-onderzoek, mogelijk in de vorm van een uitvraag bij financiële instellingen. Samenwerking over dit onderwerp zal worden gezocht met onze collega's in binnen- en buitenland. Daarnaast heeft DNB in haar contacten met de onder toezicht staande instellingen aandacht voor duurzaamheid.

Verandervermogen

De financiële sector is voortdurend in beweging. Instellingen moeten zich hieraan aanpassen en liefst anticiperen op nieuwe ontwikkelingen. Slaagt de organisatie daar niet in, dan zal dat gevolgen hebben voor het toekomstig verdienpotentieel en daarmee de financiële soliditeit van de instelling. Een gebrek aan verandervermogen kan veroorzaakt worden door gebreken in de organisatie van veranderprocessen of door gedrag van betrokkenen. Een bijzonder aandachtspunt is de organisatie en aansturing van technologische innovatie. Technologische innovatie wordt immers gezien als één van de belangrijkste krachten die de financiële sector in de komende jaren zal beïnvloeden.

DNB doet komend jaar bij een aantal instellingen onderzoek naar het verandervermogen op basis van een methodiek die DNB samen met de AFM heeft ontworpen. De kwaliteit van de veranderstrategie en de daarvoor ingezette interventies zijn daarbij onderwerp van onderzoek. Ook wordt gekeken in hoeverre de top van de instelling zich als zichtbaar eigenaar van het veranderproces opstelt. DNB wil met dit onderzoek bereiken dat instellingen

organisatorische en cultuurveranderingen tijdig en succesvol doorvoeren.

Kwaliteit strategische besluitvorming

Strategische keuzes bepalen in hoge mate de prestaties en de financiële soliditeit van een financiële instelling op de lange termijn. Omdat de kans op een goede strategische keuze toeneemt naarmate het proces dat daar naartoe leidt beter is georganiseerd, is het belangrijk dat toezicht aandacht besteedt aan de kwaliteit van strategische besluitvormingsprocessen. Dat geldt vooral voor de verzekerings- en pensioensector, waar grote strategische uitdagingen liggen.

DNB doet, als voortzetting van het onderzoek uit 2016, komend jaar bij een selectie van verzekeraars en pensioenfondsen onderzoek naar de kwaliteit van strategische besluitvorming. Hierbij zullen we kijken naar de structuur van het gevolgde proces, de kwaliteit van de daarin gebruikte informatie, de instrumenten die worden ingezet voor scenario-analyse en de interactie tussen leden van de raad van bestuur en de raad van commissarissen, alsook andere onderdelen van de organisatie. Op basis van de bevindingen identificeren we good practices en waar mogelijk vergelijken we de uitkomsten van individuele instellingen onderling. Op sectorniveau zullen we via een publicatie en een seminar handvatten bieden aan de sector om gedegen strategische besluitvorming te organiseren.

Toetsingen

DNB bestendigt de verdere professionalisering van het proces rond toetsingen van bestuurders en commissarissen van financiële instellingen.

De aanbevelingen die de externe evaluatiecommissie toetsingsproces DNB en AFM (Commissie-Ottow) binnenkort uitbrengt vormen daarbij een belangrijk richtpunt. Op Europees niveau ondersteunt DNB actief de vormgeving van het SSM-beleid ten aanzien van gedrag, cultuur en governance, waaronder ook toetsingen. Belangrijke elementen uit de Nederlandse toezichtpraktijk zijn hierin terug te vinden, waaronder de gespreksmethodieken en het wegen van opleiding en ervaring binnen het collectief.

Systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA)

Financiële instellingen dienen wettelijk te beschikken over een integere bedrijfsvoering, inclusief een adequate SIRA en bijbehorend beheersingsbeleid. Op basis van gemelde incidenten en publicitaire aandacht uit het verleden is bovendien gebleken dat integriteitsproblemen leiden tot financiële en reputationele schade voor de betrokken instelling en de sector en bijdragen aan ondermijning van het maatschappelijk vertrouwen in het financiële stelsel.

DNB heeft in 2015 en 2016 onderzoek gedaan naar de kwaliteit van de SIRA van financiële instellingen. Dit heeft geleid tot een significante verbetering in de opzet van de SIRA van veel instellingen, maar er blijven echter te veel instellingen met tekortkomingen op dit gebied. In de tweede helft van 2016 is een begin gemaakt met het beoordelen van de inhoudelijke kwaliteit van SIRA's en de vertaling naar de praktijk. In 2017 willen we hier een breder vervolg aan geven, waarbij diepgaand wordt onderzocht in hoeverre de SIRA daadwerkelijk leidt tot een juiste risicoafweging en een passend beheersingsbeleid. In het bijzonder richten we

onze aandacht op de analyse door financiële instellingen van: (1) het Product Approval and Review Process (PARP), (2) initiatieven op het gebied van fintech, (3) corruptie en belangenverstremming bij beleggingen door pensioenfondsen en verzekeraars en (4) het faciliteren van een integriteitscultuur, met name van belang bij instellingen waar grote personele veranderingen aan de orde zijn.

Agressieve belastingplanning en klantanonimiteit

DNB zet in 2017 het onderzoek voort naar de betrokkenheid van financiële instellingen bij het faciliteren van financiële constructies die de zichtbaarheid van personen en bedrijven voor overheidsinstanties (zoals de belastingdienst) belemmeren. De Panama Papers hebben blootgelegd dat onder meer banken en trustkantoren betrokken zijn bij dergelijke constructies. Hierdoor wordt het vertrouwen in instellingen en de sector als geheel aangetast. Ook lopen instellingen een financieel risico in de vorm van boetes, naheffingen of overige (strafrechtelijke) kosten.

Startpunt van het onderzoek is de informatie die DNB heeft uitgevraagd bij banken, trustkantoren, verzekeraars en pensioenfondsen naar aanleiding van de Panama Papers. Bij een steekproef van instellingen wordt onderzoek gedaan naar betrokkenheid bij financiële constructies en de naleving van wettelijke vereisten omtrent onder andere cliëntenonderzoek. Het beoogde effect is dat financiële instellingen geen activiteiten meer initiëren (en bestaande afbouwen) die op het gebied van agressieve belastingplanning overduidelijk

kunnen leiden tot verlies van vertrouwen. Daar waar geconstateerd wordt dat instellingen wel dergelijke activiteiten uitvoeren, wil DNB bereiken dat instellingen een juiste risicoafweging maken, hun beheersing op orde brengen en hun activiteiten en cliëntenportefeuille waar nodig herzien.

Instellingen dienen oog te hebben voor de afnemende tolerantie binnen maatschappij en politiek voor medewerking aan dergelijke constructies. DNB gaat mede om deze redenen ook onderzoek doen naar de wijze waarop financiële instellingen zelf invulling geven aan het wettelijke begrip 'maatschappelijke betamelijkheid'.

Terrorismedinanciering en sancties

Recente terroristische aanslagen en de toepassing van sanctieregelgeving maken dat er een grote verantwoordelijkheid rust op financiële instellingen om het risico op betrokkenheid bij terrorismedinanciering of overtreding van de Sanctiewet goed te beheersen. Bij eerder onderzoek zijn door DNB tekortkomingen in de beheersing van deze risico's geconstateerd. DNB gaat daarom in 2017 toetsen in hoeverre de sector de noodzakelijke verbeteringen heeft doorgevoerd.

Voor wat betreft het onderzoek naar het risico op terrorismedinanciering wordt het onderzoek naar transactiemonitoring uit 2016 gecontinueerd. Waar mogelijk maakt DNB gebruik van eigen analyses van de data uit het transactiemonitoringsysteem van

financiële instellingen. Het Sanctiewetonderzoek wordt ter plaatse uitgevoerd bij een sectoroverstijgende selectie van instellingen.

Het effect dat DNB wil bereiken is dat financiële instellingen door naleving van de wettelijke eisen en een proactieve houding een belangrijke bijdrage leveren aan het bestrijden van terrorismedinanciering. Daarnaast verwacht DNB dat financiële instellingen zorgdragen voor vermindering van overtredingen van de sanctieregelgeving. Daar waar mogelijk zal DNB de samenwerking zoeken met de partners in het Financieel Expertise Centrum.²

2.3.2 Banken

In het bankentoezicht staan de lage rente en aanscherping van regelgeving centraal. Beide ontwikkelingen zetten het bedrijfsmodel van Europese banken onder druk. Bij de Nederlandse banken zien we dat tot nu toe nog niet duidelijk terug in de winstontwikkeling: deze blijft vooralsnog goed op peil en gaat daarmee enigszins in tegen de Europese trend. De vraag is echter hoe houdbaar de winstgevendheid van de Nederlandse banken is in het licht van bovengenoemde ontwikkelingen.

Invloed van de lage rente op de inkomsten van banken

De netto rente-inkomsten van banken zijn de afgelopen jaren redelijk stabiel gebleven. Dit komt voor een belangrijk deel doordat banken

² Een zevental partners maakt deel uit van het FEC: AFM, Belastingdienst, DNB, Financial Intelligence Unit - Nederland (FIU), Fiscale Opsporingsdienst (FIOD), Openbaar Ministerie (OM) en Politie.

de afgelopen jaren hypothecaire kredieten hebben afgesloten tegen relatief hoge rentes. Uit on-site onderzoeken van DNB komt echter het beeld naar voren dat de marges op hypotheeklen onder druk staan. Dit geldt ook voor de rentemarges op spaargelden. Naarmate de nulgrens voor spaargelden dichterbij komt, remmen banken het doorgeven van rentedalingen af. Hierdoor krimpen de marges of worden ze mogelijk negatief. Als deze situatie blijft voortduren, kan dit de winstgevendheid van banken bedreigen, temeer omdat de lage marges voor langere tijd worden vastgezet.

In ons toezicht zal de lage rente voortdurend onderwerp van aandacht zijn, bijvoorbeeld als onderdeel van de reguliere toezichtsgesprekken. We zijn alert op de vraag of individuele banken hun risicoprofiel opvoeren ten einde hun winsten op peil te houden. Indien banken hun bestaande risicoprofiel handhaven kan worden verwacht dat bij een lage rente het vereiste rendement op het eigen vermogen eveneens afneemt.³ In 2017 gaat DNB verder met instellingsgerichte onderzoeken naar het renterisico en de invloed van de lage rente op de winstgevendheid en bedrijfsmodellen van banken. We sluiten daarbij aan bij de geplande thematische evaluatie van winstgevendheid en bedrijfsmodellen van het SSM en de daarbij horende onderzoeken. Door met regelmaat over onze bevindingen te communiceren willen we de bewustwording en beheersing van de impact van de lage rente door banken stimuleren.

Wet- en regelgeving in ontwikkeling

De toezichtwetgeving voor banken blijft in ontwikkeling. De herzieningen van het Bazels Comité worden afgerond, waarbij DNB zich ervoor inzet dat ongefundeerde verschillen in risicowegingen verkleind worden, maar het systeem van risicoweging wel gebaseerd blijft op verschillen in het risicoprofiel van banken. Een verhoging van de kapitaaleisen is geen doel van deze herzieningen, maar kan voor individuele banken wel een gevolg zijn. De Europese Commissie rondt in 2017 de evaluatie van de Europese kapitaalrichtlijn en -verordening (CRD IV /CRR) af, wat zal leiden tot aanpassing van deze wetgeving. DNB ziet vanaf 2016 ook toe op naleving van de European Markets Infrastructure Regulation (EMIR). De onderpandeisen die volgen uit EMIR zijn in 2017 van invloed op de kapitaaleisen en -behoeftes van Nederlandse banken. Ook treedt per 1 januari 2018 IFRS 9 in werking, wat vooral gevolgen heeft voor de voorzieningen van banken. In 2017 zal DNB de reeds ingezette impactstudie naar de financiële gevolgen van deze IFRS 9 voortzetten en verbreden naar de gehele bankensector.

Herbeoordeling interne modellen

De harmonisatie van het Europees banktoezicht zet verder door. Het SSM heeft het initiatief genomen om de interne modellen voor het bepalen van onder andere marktrisico, tegenpartijrisico en kredietrisico van de significante banken in Europa te onderzoeken. Het doel is om te komen tot harmonisatie van het toezicht op interne

³ Zie ook: DNB (2016), *The Return on Equity of Large Dutch Banks*, DNB Occasional Study. In deze studie wordt tevens aandacht besteed aan de effecten van strengere prudentiële regelgeving op de winstgevendheid van banken.

Box 1 Toezichtagenda Europees banktoezicht

De komst van het Single Supervisory Mechanism (SSM) heeft de totstandkoming, inhoud en uitvoering van het toezichtprogramma voor banken ingrijpend veranderd. Binnen het SSM is de ECB eindverantwoordelijk voor het prudentiële toezicht op alle banken binnen het eurogebied. Het toezicht op de significante banken voeren de ECB en DNB gezamenlijk uit. DNB voert onder supervisie van de ECB het toezicht op de minder significante banken uit.

Ook in de vaststelling van de toezichtonderzoeken heeft de ECB een belangrijke stem. Zo neemt zij het voortouw bij het identificeren van de prudentiële toprisco's voor de Europese bankensector, die een vertrekpunt vormen voor de selectie van toezichtonderzoeken. De toezichtprioriteiten die u in deze paragraaf leest worden dan ook nog afgestemd met onze partners in het SSM. De ECB presenteert medio december 2016 de toezichtprioriteiten van het SSM.

modellen en daarmee een bijdrage te leveren aan de geloofwaardigheid en geschiktheid van deze modellen. Het onderzoek zal twee jaar duren en vergt een aanzienlijke inzet van toezichtcapaciteit. De ECB heeft het voortouw in de communicatie over dit onderzoek, onder meer wordt gedacht aan het organiseren van sectorseminars.

Niet-presterende leningen

De afbouw van verhoogde niveau's van niet-presterende leningen (non performing loans - NPL's) is een belangrijk punt van aandacht in het SSM-toezicht. De verslechtering in de kredietkwaliteit van leningen aan bedrijven en huishoudens vormt in een aantal SSM-landen een bron van zorg. De inzet van het SSM is er op gericht dat banken met verhoogde niveau's van NPL's hun bestaande voorraad afbouwen op basis van een geharmoniseerde aanpak van het SSM. Ook als de NPL's alleen hoog zijn voor één van de deelpartefeuilles van een bank, is deze SSM-aanpak van toepassing.

Supervisory Review and Evaluation Process

Het Supervisory Review and Evaluation Process (SREP) vormt ook in 2017 de kern van de Europese toezichtmethodologie. Het SREP vormt enerzijds het slot van de doorlopende risicoanalyse, die wordt bekrachtigd door instellingspecifieke kapitaal- en liquiditeitseisen. Anderzijds vormt het SREP het startpunt voor de toezichtprioriteiten voor het komend jaar.

Beheersing kredietrisico

In 2017 onderzoekt DNB de beheersing van het kredietrisico in meerdere specifieke portefeuilles. Dat doen we als onderdeel van een meerjarige planning. In 2015 heeft DNB het bedrijfsmodel en de strategie van het hypotheekbedrijf van een aantal Nederlandse banken onderzocht. Komend jaar richten we ons in de eerste plaats op leningen aan het middenen kleinbedrijf (MKB). Andere aandachtsgebieden zijn commercieel vastgoed en grondstoffen- en handelsfinanciering. Waar mogelijk maken we gebruik van reeds beschikbare informatie uit eerdere onderzoeken. Ook gaan we resultaten

van individuele banken in Europees verband onderling vergelijken.

Kredietverlening midden- en kleinbedrijf

DNB onderzoekt in 2017 de kwaliteit van leningen van Nederlandse banken aan het MKB op basis van een Asset Quality Review (AQR). De AQR moet inzicht geven in de kwaliteit van de leningen en de waardering van onderpand. Daarnaast moet de AQR antwoord geven op de vraag of mogelijke verliezen voldoende gedekt worden door zowel voorzieningen als onderpand en of er geen verliezen worden vooruitgeschoven. We onderzoeken de bestaande portfolio's met MKB-leningen en maken een toekomstprojectie op basis van een scenario-analyse. Met dit onderzoek wil DNB onder andere bereiken dat onderpandwaarderingen in lijn zijn met de reële marktwaarde en dat banken zich bewust zijn van verborgen verliezen en waar nodig de voorzieningen en/of de waardering van het onderpand aanpassen.

Commercieel vastgoed

DNB zal in 2017 wederom aandacht besteden aan de mate waarin commercieel vastgoed de banken blootstelt aan risico's. Na een lange periode waarin commercieel vastgoed onder druk stond, lijkt de normalisatiefase nu plaats te maken voor een nieuwe periode van oververhitting, in ieder geval in sommige regio's. Ook de Nederlandse banken worden weer meer actief op deze markt. Het risico bestaat dat banken tegen een relatief hoge prijs risico's in de boeken nemen, waardoor bij een neergang mogelijk grote verliezen geleden worden. Bij dit onderzoek zullen we ook kijken op welke wijze door de banken opvolging is gegeven aan de aanbevelingen op basis van het eerdere onderzoek.

Begroting toezicht op banken

De begroting voor de taken die specifiek gericht zijn op het banktoezicht is weergegeven in Tabel 6. Met de komst van SSM zijn de kosten voor het banktoezicht vanaf 2015 toegenomen. Om de overgang naar het nieuwe toezichtregime op een verantwoorde wijze te ondersteunen, zijn in de begroting 2015 de uitvoerende kosten voor SI's verhoogd met EUR 5 mln. In 2015 is een bottom-up analyse uitgevoerd die uitwijst dat vanaf 2016 structureel meer inzet van toezichtcapaciteit nodig is. In 2017 worden binnen het SSM de toezichtprocessen voor LSI's geharmoniseerd, wat vanwege intensivering van het uitvoerend toezicht in de begroting 2017 leidt tot een toename van de toezichtkosten voor LSI's. De afname van de begrote kosten van toezichtbrede activiteiten in 2017 is een gevolg van een verwachte lagere inzet van juridische expertise voor toezichtintensieve dossiers. De begrote kosten voor ondersteunende activiteiten vertonen vooral door toenemende ICT-inzet een stijgende trend.

2.3.3 Verzekeraars

De verzekeringssector staat voor forse uitdagingen. Technologische innovatie, de lage rente en veranderend klantgedrag leiden tot structurele veranderingen in de verzekeringssector. Verzekeraars worden daardoor gedwongen om zichzelf opnieuw uit te vinden. In een eind 2016 te publiceren rapport geven we onze visie op wat deze ontwikkelingen betekenen voor de structuur van de sector en het toezicht.

De uitdagingen spelen overal in de sector. In de markt voor individuele levensverzekeringen staat de winstgevendheid onder druk van de lage rente

Tabel 6 Deelbegroting toezichtactiviteiten banken

EUR miljoen

Banken ¹	2014	2015	2016	2017
Uitvoerende activiteiten				
Integriteitstoezicht		-	1,5	1,4
Off-site toezicht		-	13,3	12,7
On-site toezicht		-	6,1	7,2
Overige activiteiten		27,2	2,4	2,3
Totaal uitvoerende activiteiten SI's		27,2	23,3	23,5
Uitvoerende activiteiten				
Integriteitstoezicht		-	1,8	1,7
Off-site toezicht		-	6,1	6,4
On-site toezicht		-	2,0	2,7
Overige activiteiten		12,3	2,2	2,3
Totaal uitvoerende activiteiten LSI's		12,3	12,0	13,0
Totaal uitvoerende activiteiten SI's en LSI's	31,6	39,6	35,2	36,5
Totaal toezichtbrede activiteiten SI's en LSI's ²	8,3	8,0	9,3	7,9
Totaal ondersteunende activiteiten SI's en LSI's	21,4	22,3	23,5	24,9
Totaal begroting	61,3	69,9	68,0	69,3

¹ Omdat het SSM eind 2014 in werking is getreden, is een opsplitsing naar LSI's en SI's niet mogelijk voor het jaar 2014. Naar aanleiding van SSM is de onderverdeling van uitvoerende activiteiten in 2015 aangepast.

SI = Significant Institution / LSI = Less Significant Institution

² Onder 'toezichtbrede activiteiten' vallen beleid, juridische advisering en externe communicatie.

en dalende omzet. Collectieve levensverzekeraars hebben naast de lage rente ook te maken met groeiende concurrentie van alternatieve aanbieders zoals de premiepensioeninstelling (PPI) en het algemeen pensioenfonds (APF). De markt voor schadeverzekeringen staat onder druk door

toegenomen concurrentie van binnen- en buitenlandse spelers, klimaatrisico's en onzekerheid over de precieze gevolgen van technologische innovatie. Bij zorgverzekeraars slinkt de ruimte voor het aanspreken van financiële buffers om premiestijgingen te dempen.

DNB zal de weerbaarheid van de verzekeringssector nauwlettend blijven monitoren. Bij verzekeraars met langlopende verplichtingen zal DNB ook kijken naar het effect van een meer economische waardering, naast de op basis van Solvency SII gerapporteerde solvabiliteitscijfers. Dit inzicht is nodig aangezien de rentetermijnstructuur zoals waarneembaar op de financiële markt en de rentetermijnstructuur onder Solvency II de laatste jaren steeds verder uit elkaar zijn gaan lopen.

DNB moet verzekeraars kunnen afwikkelen zonder grote negatieve gevolgen voor polishouders en voor de financiële stabiliteit. Hoewel het prudentieel toezicht gericht is op solide financiële instellingen die hun toezeggingen en verplichtingen kunnen nakomen, is dit geen garantie dat een instelling nooit in financiële problemen komt. Het is dan belangrijk dat de belangen van polishouders zoveel mogelijk worden beschermd. Daarom is de wetgever van plan het kader voor herstel en afwikkeling van verzekeraars uit te breiden. Dit kader zal naar verwachting in 2018 in werking treden. Ook vindt DNB het van belang dat dit nationale initiatief in Europa navolging krijgt. DNB zal zich hiervoor ook in 2017 blijven inzetten.

Technologische innovatie

In 2016 heeft DNB een sectoroverstijgend onderzoek gedaan naar de invloed van technologische innovatie op de financiële sector. Daaruit bleek dat de verzekeringssector vooralsnog relatief beperkt gebruikmaakt van technologische innovatie, maar dat tegelijkertijd de potentiële impact groot is. DNB geeft dit onderzoek in 2017 een sectorspecifiek vervolg. Het beoogde effect is om bij zowel de sector als

DNB een helder beeld te creëren van de invloed van fintech op de strategie en toekomstbestendigheid van verdienmodellen in de verzekeringssector.

In de eerste plaats wil DNB meer inzicht krijgen in de mate waarin verzekeraars gebruik maken van financiële technologie in het ontwerp, de distributie en het beprijzen van verzekeringsproducten – en welke prudentiële risico's daarmee gepaard gaan. Ten tweede onderzoeken we in hoeverre verzekeraars gebruik maken van financiële technologie bij kostenbesparingsprogramma's. Dit doen we onder andere door verzekeraars te interviewen over hun fintech-strategie. Ten derde brengen we mogelijke gevolgen van technologische innovatie voor de structuur van de verzekeringssector in kaart. Tot slot identificeren we mogelijke prudentiële risico's en onderzoeken we op welke wijze technologische innovatie de aard van het verzekeringstoezicht beïnvloedt.

Stresstest schadeverzekeraars

Met het oog op de toegenomen zorgen over de schadeverzekeringssector voert DNB in 2017 een stresstest uit. Doel van het onderzoek is om beter inzicht te krijgen in de risico's waar de schadesector aan blootstaat – en specifiek de risico's in relatie tot herverzekering, waaronder de risico-overdracht, de hoogte van het eigen behoud en de omvang van de dekking. Bij het opstellen van de scenario's consulteren we de sector. Na afronding van de stresstest delen we de bevindingen met de deelnemende instellingen, en daarna sectorbreed in de vorm van good practices. Indien de stresstest daar aanleiding toe geeft, zal DNB bij individuele schadeverzekeraars interveniëren.

Product Approval and Review Process (PARP)

Diverse schadeverzekeraars hebben de afgelopen jaren verliesmakende producten in de markt gezet als gevolg van onder meer hevige concurrentie en druk op winstmarges. Het risico op (structureel) verlieslatende productie speelt ook in andere marktsegmenten, waaronder overlijdensrisicoverzekeringen.

Gegeven deze ontwikkelingen onderzoekt DNB in 2017 op welke wijze verzekeraars sturen op winstgevendheid van individuele producten. Dat doen we bij geselecteerde verzekeraars op basis van opgevraagde documentatie en onderzoek ter plaatse. Het PARP waarover verzekeraars dienen te beschikken vormt daarvoor het belangrijkste aangrijpingspunt. Het beoordelingskader voor het PARP stellen we op in samenwerking met de AFM.

DNB wil met dit onderzoek beter inzicht krijgen in de mate waarin verzekeraars verlieslatende producten verkopen. Belangrijke vragen daarbij zijn of verzekeraars daar een strategische reden voor hebben, op welke wijze verlieslatende productie wordt gemonitord, of het verlies gecompenseerd wordt door andere winstgevendende segmenten en of de solvabiliteitspositie verlieslatende productie toelaat. Indien verzekeraars op deze aspecten onvoldoende scores, zal DNB interveniëren of – indien het probleem breder speelt – nadere sturing geven aan de sector in de vorm van good practices.

Invulling risicomanagementfunctie

Verzekeraars dienen voor een beheerste en integere bedrijfsvoering op adequate wijze invulling te geven

aan hun interne risicomanagementfunctie.

Een effectief functionerende risicomanagementfunctie is in staat continu risico's expliciet te maken, te beheersen, risicoalertheid te creëren, proactief en bewust met risico's om te gaan en de bijbehorende beheersmaatregelen af te wegen. In navolging van eerdere onderzoeken naar de invulling van de audit- en actuariële functies, onderzoekt DNB in 2017 of de inbedding van de risicomanagementfunctie bij verzekeraars voldoet aan de vereisten voor sleutelfuncties in Solvency II. Bij afwijkingen, of wanneer instellingen onvoldoende actie ondernemen, zal DNB interveniëren. Daarnaast zal DNB bevindingen en good practices met de sector delen.

Begroting toezicht op verzekeraars

De begroting voor de taken die specifiek gericht zijn op het toezicht op de verzekeringssector is als is weergegeven in Tabel 7 (zie pagina 26). De begrote kosten van het toezicht op verzekeraars zijn redelijk constant gebleven. Ondanks een daling van het aantal verzekeraars als gevolg van consolidaties, vereisen de situatie en ontwikkelingen in de markt dat DNB zich op volle sterkte blijft inzetten.

2.3.4 Pensioenfondsen

De financiële positie van veel pensioenfondsen staat onder druk. Dit leidt komend jaar mogelijk tot nieuwe kortingen op pensioenrechten. Er zijn wel grote verschillen tussen pensioenfondsen. Een aantal fondsen heeft voldoende buffers en kan de pensioenen geheel of gedeeltelijk indexeren. De meeste fondsen hebben echter onvoldoende buffers. Een groot deel daarvan heeft een beleidsdekkingsgraad die onder 100% ligt, waaronder vier van de vijf grootste fondsen.

26 **Tabel 7 Deelbegroting toezichtactiviteiten verzekeraars**
EUR miljoen

Verzekeraars	2014	2015	2016	2017
Uitvoerende activiteiten	22,6	22,0	21,6	20,3
Toezichtbrede activiteiten ¹	3,2	3,4	5,0	5,0
Ondersteunende activiteiten	15,1	14,0	14,3	14,7
Totaal begroting	40,8	39,4	41,0	39,9

¹ Onder 'toezichtbrede activiteiten' vallen beleid, juridische advisering en externe communicatie.

Deze fondsen hebben een herstelplan opgesteld, dat in de meeste gevallen op basis van de stand eind 2016 wordt geactualiseerd. Een aantal fondsen zal in dat geval mogelijk overgaan op beperkte kortingen.

Het pensioencontract kent forse kwetsbaarheden. Het huidige contract kan de gewekte verwachtingen niet waarmaken, doet onvoldoende recht aan de verschillen in risicobehoeftte tussen generaties en sluit steeds minder goed aan op de arbeidsmarkt. Daarnaast versterkt het stelsel de conjunctuur en is er sprake van een ondoorzichtige en moeilijk uitlegbare herverdeling tussen generaties, die het draagvlak voor ons pensioenstelsel ondermijnt.

Voor een nieuw pensioencontract onderscheidt DNB twee belangrijke bouwstenen. In de eerste plaats een persoonlijk pensioenvermogen zonder doorsneesystematiek, desgewenst aan te vullen met een beperkt strikt positieve collectieve buffer. Dit geeft duidelijkheid over het opgebouwde pensioen en voorkomt discussies tussen generaties over wie recht heeft op welk deel van het

pensioenvermogen. Het pensioen is bovendien gemakkelijker overdraagbaar bij wisseling van pensioenfonds. De tweede bouwsteen is een individueel leeftijdsafhankelijk beleggingsbeleid. Dit beschermt ouderen beter dan nu tegen kortingen en geeft jongeren uitzicht op een hoger verwacht pensioen.

De overgang naar een nieuw contract is ingewikkeld en vraagt om zorgvuldige analyse en besluitvorming. Vanwege de complexiteit moet de ontwikkeling van het nieuwe stelsel niet worden aangegrepen om te veel nieuwe elementen te introduceren, zoals keuzevrijheid voor een pensioenfonds of de mogelijkheid tot inzet van pensioenpremies voor aflossing van de hypotheek. Een transitie zonder deze elementen vergt al veel voorbereiding en verandervermogen van pensioenfondsen. Het publiek moet bovendien goed worden voorbereid en al te hoge verwachtingen moeten worden bijgesteld. De speerpunten in ons toezicht voor komend jaar sluiten op deze thema's aan.

[Duidelijke verwachtingen](#)

DNB geeft in samenwerking met de AFM een vervolg aan het project Financiële Opzet en Informatie uit 2016. De huidige financiële positie betekent voor veel pensioenfondsen een verhoogd risico op korting en een beperkte kans op toeslagverlening. Indien pensioenfondsen deelnemers niet duidelijk informeren over wat zij redelijkerwijs kunnen verwachten op basis van de financiële opzet van het fonds, kan dit het vertrouwen in het pensioenstelsel verder aantasten. Dit zet ook het draagvlak voor de transitie naar een nieuw pensioenstelsel onder druk.

DNB en de AFM willen bereiken dat pensioenfondsen hun deelnemers en gepensioneerden correct en duidelijk informeren over mogelijke kortingen en het uitblijven van indexering. Afgeleide doelstelling is dat fondsen daardoor nog beter naar hun eigen financiële opzet kijken. In 2017 voeren we een effectmeting uit om vast te stellen of dit doel is bereikt. Daarbij zullen we specifiek aandacht schenken aan de mate waarin pensioenfondsen voldoen aan het normenkader.

Verandervermogen in een dynamische omgeving

De pensioensector heeft te maken met grote veranderingen en onzekerheden. Tegelijkertijd gaat de meeste aandacht van pensioenfondsen vaak uit naar de kortere termijn, waardoor ze niet, of niet tijdig, inspelen op veranderingen. Ook zijn er pensioenfondsen die operationeel, organisatorisch of bestuurlijk onvoldoende op orde zijn, en zodoende niet wendbaar zijn wanneer zich onverwachte gebeurtenissen voordoen. Pensioenfondsen die zich niet tijdig aanpassen aan nieuwe omstandigheden kunnen te maken krijgen met moeilijkheden in het

realiseren van hun kerntaken voor de deelnemers. Dit kan leiden tot hogere kosten, lager vertrouwen of zelfs verlies van bestaansrecht voor het pensioenfonds.

In 2016 voerde DNB een onderzoek uit naar de visie en strategie van de grote pensioenfondsen. Door middel van een effectmeting stelt DNB in 2017 vast of deze fondsen hun strategie uitvoeren. Daarbij zullen we specifiek aandacht besteden aan pensioenfondsen die in 2016 niet aan het normenkader voldeden. Tot slot verricht DNB bij de kleinere pensioenfondsen een nulmeting, zoals die in 2016 bij de grote fondsen heeft plaatsgevonden. Doel is dat grote pensioenfondsen wendbaar en weerbaar zijn ten aanzien van grote veranderingen in hun omgeving. Ze hebben een focus op de lange termijn en beheersen hun strategische risico's. Zo scheppen ze de voorwaarden om, ook in de toekomst, hun deelnemers adequaat te bedienen.

Effectiviteit bestuursmodellen pensioenfondsen

Sinds de introductie van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen (Wvbp) in 2014 kunnen pensioenfondsen voor de inrichting van hun bestuur een keuze maken uit vijf mogelijke bestuursmodellen. Tot nu toe heeft bijna 97% van de destijds onderzochte fondsen het oude paritaire model gehandhaafd. Wel hebben de nodige fondsen aanpassingen in hun organisatie doorgevoerd om een effectievere besluitvorming te waarborgen. DNB zal in 2017 onderzoeken in hoeverre de door pensioenfondsen gebruikte governance modellen toegesneden zijn op het nemen van tijdige en adequate (strategische) beslissingen in het belang van het pensioenfonds en haar deelnemers.

Hierbij zal een representatieve selectie worden gemaakt van fondsen waarvan bekend is dat zij bepaalde aanpassingen in hun governance hebben gemaakt, of waarvan DNB weet of vermoedt dat de besluitvorming belemmeringen kent. Er zal gestreefd worden naar een goede verdeling van fondsen naar omvang. Het beoogde effect is dat pensioenfondsen de governance die past bij het gekozen bestuursmodel zodanig inrichten, dat het hen in staat stelt om tijdig kwalitatief goede besluiten te nemen.

Houdbare bedrijfsmodellen

De toenemende complexiteit van de sector zet de houdbaarheid van het bedrijfsmodel van kleine en gesloten pensioenfondsen verder onder druk. Dit geldt eveneens voor premiepensioeninstellingen. Kleinere pensioeninstellingen kampen met stijgende kosten en een onvoldoende robuuste bedrijfsvoering. Consolidatie kan hierbij een oplossing zijn, maar soms kost het de instellingen moeite om deze stap te nemen. Wanneer het besluit tot consolidatie niet tijdig wordt genomen kunnen er transitierisico's ontstaan. Mogelijk is de overdragende instelling onvoldoende in staat een goede alternatieve uitvoerder te vinden of een beheerste overdracht te bewerkstelligen. Dat kan nadelig zijn voor de pensioenaanspraken van deelnemers.

DNB zet, als vervolg op vergelijkbare projecten in 2015 en 2016, komend jaar haar beïnvloedingsstrategie voort. Aan de hand van een aantal criteria die duiden op verhoogde kwetsbaarheid bevraagt DNB pensioenfondsen over de toekomstbestendigheid van hun bedrijfsmodel. Pensioenfondsen moeten hun kwetsbaarheden

effectief adresseren, of hun activiteiten beheerst afwikkelen. Eventuele belemmeringen waardoor instellingen te weinig voortgang boeken zullen in kaart worden gebracht en geadresseerd. Het beoogde effect is dat pensioeninstellingen toekomstbestendig zijn, en dat pensioeninstellingen met een kwetsbaar bedrijfsmodel tijdig actie ondernemen om de kwetsbaarheden tegen te gaan.

Robuuste pensioenadministraties

Pensioenfondsen en pensioenuitvoeringsorganisaties met complexe en verouderde systemen en administraties lopen verhoogde IT- en operationele risico's wanneer de beveiliging en de functionaliteiten niet meer voldoen aan de eisen van deze tijd. Dit kan ook leiden tot continuïteitsrisico's, wanneer de systemen overbelast raken. Het belang van technologie wordt versterkt door nieuwe regelgeving die pensioenfondsen dwingt hun deelnemers via internet informatie beschikbaar te stellen, wat IT-risico's met zich mee brengt, zoals identiteitsfraude en cybercriminaliteit. Met de transitie naar een nieuw pensioenstelsel (introductie van nieuwe pensioencontracten en overige wetgeving) zullen instellingen nieuwe administratiefunctionaliteiten moeten ontwikkelen.

In 2017 verricht DNB bij een aantal pensioenuitvoeringsorganisaties onderzoek naar (de beheersing van) de pensioenadministratie. Ook ontwikkelen we een normenkader voor het beoordelen van een transitie van de pensioenadministratie. Daarmee worden de onderzoeken die reeds in 2016 plaats hebben gevonden voortgezet. Het doel dat DNB wil bereiken is dat pensioenfondsen en -uitvoeringsorganisaties voldoende zijn toegerust

om de pensioenadministratie op een beheerste wijze uit te voeren, zodat zij in staat zijn de transitie naar een ander pensioenstelsel te maken.

Begroting toezicht op pensioenfondsen

De begroting voor de taken die specifiek gericht zijn op het toezicht op pensioenfondsen is weergegeven in Tabel 8.

Bij de Pensioenfondsen is een redelijk stabiel beeld te zien van de begrote toezichtkosten, met een kleine daling in de jaren 2016 en 2017. Enerzijds is er sprake van een afnemend aantal fondsen, anderzijds is meer inzet nodig ten behoeve van de mogelijke transitie naar een nieuw pensioenstelsel.

Tabel 8 Deelbegroting toezichtactiviteiten pensioenfondsen

EUR miljoen

Pensioenfondsen	2014	2015	2016	2017
Uitvoerende activiteiten	16,5	16,4	14,6	14,3
Toezichtbrede activiteiten ¹	3,1	3,3	4,1	4,0
Ondersteunende activiteiten	11,5	11,4	10,7	11,0
Totaal begroting	31,1	31,1	29,5	29,3

¹ Onder 'toezichtbrede activiteiten' vallen beleid, juridische advisering en externe communicatie.

2.3.5 Betaalinstellingen en geldtransactiekantoren

Betaalinstellingen

De markt voor betaaldiensten verandert in hoog tempo. Nieuwe diensten zoals mobiel en contactloos betalen en het initiëren van betalingen voor consumenten door (niet financiële) bedrijven zijn in opkomst. Ook het aantal aanbieders groeit, vooral op het gebied van betalingen via internet. De afgelopen jaren zijn verschillende

spelers erin geslaagd om met behulp van een innovatief bedrijfsmodel de markt met succes te betreden. Daarnaast hebben ook banken voortgang gemaakt met het vernieuwen van het elektronisch betalingsverkeer.

De hevige concurrentie zet winstmarges onder druk, vooral in de markt voor internetbetaalsystemen. Hoewel deze druk een positieve werking kan hebben op innovatie in de sector, kan prijserosie er ook toe

Box 2 PSD 2 - De vernieuwde Europese Richtlijn Betaaldiensten

In reactie op de snel veranderende markt is de wet- en regelgeving voor betaaldienstverlening aangepast. De vernieuwde Europese Richtlijn Betaaldiensten (Payment Services Directive - PSD2) onderscheidt nieuwe soorten betaaldiensten en brengt deze binnen de reikwijdte van ons toezicht. Met het oog op een efficiënt en transparant vergunningverleningsproces wil DNB meer duidelijkheid scheppen over de reikwijdte van PSD2. Dit doen we onder meer door vragen te beantwoorden die marktpartijen stellen via de InnovationHub.

DNB wil door middel van voorlichting en door seminars te organiseren de kennis van wet- en regelgeving in de sector vergroten. Ook blijven we met de sector in gesprek over nieuwe vormen van dienstverlening en de gevolgen van PSD2 voor bedrijfsmodellen. Zo krijgt DNB meer inzicht in de richting waarin de markt voor betaaldiensten zich beweegt en kunnen we potentiële problemen en risicovolle ontwikkelingen eerder in kaart brengen

PSD2 maakt het voor rekeninginformatiedienstverleners en betaalinitiatiedienstverleners mogelijk om toegang te krijgen tot de betaalgegevens van consumenten. Consumenten zijn hierdoor niet langer gebonden aan hun bank om betalingen vanuit hun bankrekening te verrichten. Voorwaarde hierbij is dat de veiligheid van betaalgegevens is gewaarborgd. Dit vereist dat DNB nauw samenwerkt met andere toezichthouders, waaronder de Autoriteit Financiële Markten (AFM), de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) en de Autoriteit Consument en Markt (ACM). De samenwerking tussen toezichthouders in het kader van technologische innovatie wordt de komende maanden verder vormgegeven.

leiden dat instellingen meer moeite hebben om te voldoen aan de wettelijke vereisten. DNB heeft in 2016 de verdienmodellen van betaalinstellingen onderzocht, waardoor we meer zicht hebben gekregen op kwetsbare instellingen. Waar nodig zullen betaalinstellingen maatregelen moeten nemen om het verdienmodel toekomstbestendig te maken, of zal de keuze voor een gecontroleerde exit gemaakt moeten worden.

Omdat marktomstandigheden snel kunnen veranderen, en om te voorkomen dat de mogelijkheden voor herstel pas in een te laat stadium worden geïnventariseerd, vragen we betaalinstellingen in 2017 een herstel- en exitplan op te stellen. Als de herstelmaatregelen niet tot het gewenste effect leiden, moet het exitplan een beheerste afwikkeling faciliteren. DNB past de eisen aan deze plannen proportioneel en in lijn met de Europese richtlijnen op dit terrein toe.

De eerder genoemde prijserosie kan er ook toe leiden dat instellingen onverantwoorde risico's nemen. Bijvoorbeeld door de kosten voor naleving te verlagen of door zonder de nodige waarborgen klanten te accepteren. Op dit moment besteden betaalinstanties nog te weinig aandacht aan integriteitsrisico's. Die risico's ontstaan door de snelle dienstverlening, zowel bij cliëntacceptatie als bij de afwikkeling van transacties. In het integriteitstoezicht richten we ons daarom op de toepassing van de systematische risicoanalyse, de bestrijding van terrorismefinanciering en de naleving van de Sanctiewet.

In 2017 breiden we de toezichtcapaciteit uit om het toezicht op middelgrote en grote instellingen te intensiveren. Dit betekent dat we net zoals in het toezicht in de andere sectoren meer periodiek overleg zullen hebben met deze instellingen en waar nodig verdiepende onderzoeken uitvoeren. Tot slot zijn we alert op risico's die samenhangen met de uitbesteding van (kern-) bedrijfsprocessen en functies.

Geldtransactiekantoren

Het toezicht op geldtransactiekantoren zal in 2017 gericht zijn op de beheersing van integriteitsrisico's. Geldtransacties bestaan doorgaans uit contante transacties waarbij de herkomst van gelden moeilijk te achterhalen is. Bovendien zijn er veel transacties met hoog-risicolanden. Het is daarom van groot belang dat geldtransactiekantoren structureel en op adequate wijze transacties monitoren en ongebruikelijke transacties direct melden aan de Financial Intelligence Unit (FIU) Nederland.

In 2017 ontwikkelt DNB haar transactie- en netwerk-analyses verder, zodat eventuele tekortkomingen in de bedrijfsvoering van geldtransactiekantoren, en daarmee de risico's op witwassen en terrorismefinanciering, vroegtijdig kunnen worden gesignaleerd. Overtredingen van wet- en regelgeving zullen worden geadresseerd, zo nodig in samenwerking met de ketenpartners van het Financieel Expertise Centrum (FEC).

Begroting betaalinstanties en geldtransactiekantoren

De begroting voor de taken die specifiek gericht zijn op het toezicht op betaalinstanties en geldtransactiekantoren is weergegeven in Tabel 9.

De in hoog tempo veranderende markt voor betaaldiensten leidt tot hevige concurrentie, wat winstmarges en de toekomstbestendigheid van bedrijfsmodellen onder druk zet. Dit leidt, in combinatie met de meer volwassen rol die betaalinstanties spelen en de groei van deze instellingen – door de hiermee gepaard gaande toename van de risico's – tot een intensivering van het toezicht op grote spelers in 2017.

2.3.6 Beleggingsondernemingen en beheerders van beleggingsinstellingen

Het toezicht op beleggingsondernemingen en beheerders van beleggingsinstellingen staat in 2017 onverminderd in het teken van adequate kapitaalbuffers en een gezonde bedrijfsvoering. DNB treedt al langere tijd handhavend op indien niet wordt voldaan aan de wettelijk voorgeschreven kapitaaleisen. In de eerste negen maanden van 2016 heeft DNB 19 tekortsituaties geconstateerd,

Tabel 9 Deelbegroting toezichtactiviteiten betaalinstanties en geldtransactiekantoren

EUR miljoen

Betalinstellingen	2014	2015	2016	2017
Uitvoerende activiteiten	2,1	1,4	1,5	2,1
Toezichtbrede activiteiten ¹	0,2	0,1	0,1	0,4
Ondersteunende activiteiten	1,4	0,9	1,0	1,4
Totaal begroting	3,7	2,3	2,6	3,8

¹ Onder 'toezichtbrede activiteiten' vallen beleid, juridische advisering en externe communicatie.

waar in 2015 in 10 gevallen sprake bleek van een kapitaaltekort. Dit versterkt de zorgen die DNB heeft over de hoogte van kapitaalbuffers in de sector. Daarom hanteren we een strenge en meer gestandaardiseerde aanpak bij kapitaaltekorten en het te laat indienen van rapportages. Ook besteden we aandacht aan het verder verbeteren van de datakwaliteit en de juistheid van ingediende rapportages.

Op het gebied van regelgeving werkt de Europese Banken Autoriteit (EBA) aan een herziening van het kapitaalraamwerk voor beleggingsondernemingen. DNB spant zich in voor een passend regelgevend kader voor de sector en het wegnemen van mogelijkheden voor toezichtarbitrage. Hierbij geldt als uitgangspunt dat een vereenvoudiging van regelgeving niet tot een verlaging van de toezichteisen leidt. Door middel van seminars en nieuwsbrieven treden we met de sector in gesprek over de mogelijke vormgeving van nieuwe prudentiële eisen, met als belangrijkste

doel te komen tot een prudentieel raamwerk dat begrijpelijk is en zich richt op de juiste risico's.

DNB zal in 2017 expliciet aandacht besteden aan de houdbaarheid van verdienmodellen in de sector en in het bijzonder het verdienmodel van vermogensbeheerders die onderdeel zijn van een groep financiële instellingen. Zeker indien een groepsmaatschappij tevens de grootste klant is van een dergelijke vermogensbeheerder, en deze groepsmaatschappij zeggenschap heeft over de te betalen beheersvergoeding, kijkt DNB aandachtig naar de houdbaarheid van het verdienmodel. Afnemende inkomsten van de vermogensbeheerder bij een gelijkblijvend serviceniveau kan resulteren in minder oog voor compliance en risk. Het blijvend kunnen voldoen aan alle wet- en regelgeving door de vermogensbeheerder is voor DNB van essentieel belang. De invloed die aanpassingen in het verdienmodel hierop hebben is voor DNB onderwerp van onderzoek. Geconstateerde tekortkoming

of niet houdbare verdienmodellen zullen we met de betreffende instellingen adresseren.

DNB heeft in 2017 ook verhoogde aandacht voor het liquiditeitsrisico bij openeind beleggingsfondsen. Bij verslechterende marktomstandigheden kan het voorkomen dat in korte tijd een grote hoeveelheid geïnvesteerd vermogen wordt teruggetrokken. Dit gebeurde bijvoorbeeld in het Verenigd Koninkrijk na de bekendmaking van de uitslag van het Brexit-referendum. Dit kan leiden tot directe schade bij individuele fondsen, maar ook tot bredere besmettingsgevaars voor andere financiële instellingen. Door middel van een stresstest identificeren we of er (groepen) beleggingsfondsen zijn met een materieel liquiditeitsrisico. Indien DNB ernstige liquiditeitsrisico's constateert zal zij instellingen vragen deze risico's te mitigeren. De uitkomsten delen we met de sector en gebruiken we in de internationale beleidsdiscussie over

maatregelen die het liquiditeitsrisico bij openeind beleggingsfondsen moeten beperken.

Naast de reguliere toezichtbezoeken gaat DNB in 2017 ook een aantal on-site onderzoeken uitvoeren bij grote beleggingsondernemingen of beheerders van beleggingsinstellingen. Hierbij zal DNB onder andere kijken naar risico's van het verdienmodel, risico's rond outsourcing, IT-risico's en interne modellen voor de berekening van kapitaal. Naar gelang de bevindingen uit het lopend toezicht kan DNB een aanvullend onderwerp opnemen voor de on-site onderzoeken.

Begroting toezicht op beleggingsondernemingen en beheerders van beleggingsinstellingen

De begroting voor de taken die specifiek gericht zijn op het toezicht op beleggingsondernemingen en beheerders van beleggingsinstellingen is weergegeven in Tabel 10.

Tabel 10 Deelbegroting toezichtactiviteiten beleggingsondernemingen en beheerders van beleggingsinstellingen

Beleggingsondernemingen en beheerders van beleggingsinstellingen	2014	2015	2016	2017
Uitvoerende activiteiten	3,6	2,9	3,5	3,4
Toezichtbrede activiteiten ¹	0,5	0,3	0,3	0,3
Ondersteunende activiteiten	2,4	2,2	2,8	2,8
Totaal begroting	6,5	5,4	6,6	6,5

¹ Onder 'toezichtbrede activiteiten' vallen beleid, juridische advisering en externe communicatie.

Bij beleggingsondernemingen en beheerders van beleggingsinstellingen bewegen de begrote toezichtkosten rond een stabiel niveau. De lagere kosten 2015 worden verklaard door een extra benodigde capaciteit voor het toezicht op banken vanwege de introductie van SSM, die ten koste ging van inzet op andere sectoren.

2.3.7 Trustkantoren

De trustsector blijft in 2017 voor flinke uitdagingen staan. DNB zal de dialoog met de trustsector in dat kader blijven voortzetten. Positieve initiatieven die we zien in de sector en good practices die volgen uit onderzoeken zullen we benoemen. Voorafgaand aan onderzoeken verduidelijken we wat het doel is en op welke grond trustkantoren worden geselecteerd. Mede op verzoek van Holland Quaestor zal DNB waar mogelijk op geaggregeerde wijze communiceren over handhaving in de sector bij vergunninghouders en partijen zonder vergunning.

Het afgelopen jaar heeft DNB de sector indringend aangesproken op zijn verantwoordelijkheid als poortwachter van een integere financiële sector. DNB ziet een sector die nog altijd moeite heeft om te voldoen aan de basisvereisten die de Wet toezicht trustkantoren (Wtt) stelt, zoals op het terrein van identificatie en verificatie van de Ultimate Beneficial Owner (UBO), oftewel de uiteindelijk belanghebbende. Ook de risicoanalyse van cliënten door trustkantoren vraagt om verbetering. In de analyse dient niet alleen aandacht te worden besteed aan het risico op witwassen en financiering van terrorisme, maar ook aan andere risico's waaronder het fiscale risico. Een trustkantoor dient de risico's verbonden aan zijn dienstverlening

adequaat te ondervangen, door vooraf te bepalen of deze niet te hoog en in lijn zijn met de risicobereidheid en of ze voldoende gemitigeerd kunnen worden.

De ervaringen uit het DNB-toezicht hebben het ministerie van Financiën aanleiding gegeven tot het opstellen van een voorstel tot ingrijpende herziening van de Wtt. Deze herziening moet leiden tot een hoger professioneel niveau van bedrijfsvoering, waarbij de hoogste inherente integriteitsrisico's worden ingeperkt. DNB zal, met tijdelijke extra capaciteit, blijvend inzetten op het beïnvloeden van de sector door middel van toezichtonderzoeken en het publiceren van uitkomsten daarvan, onder meer via nieuwsbrieven. DNB zal daarbij intensief samen blijven werken met de ketenpartners binnen het Financieel Expertise Centrum (FEC).

In het integriteitstoezicht staan het komende jaar de bestrijding van terrorismefinanciering en de naleving van de Sanctiewet hoog op de agenda. DNB verwacht van trustkantoren dat zij in staat zijn risico's systematisch te identificeren en dat zij een adequaat beheersingskader hebben ingericht. Ook verrichten we onderzoek naar de betrokkenheid van trustkantoren bij het faciliteren van constructies die de zichtbaarheid van personen en bedrijven voor overheidsinstanties belemmeren.

Begroting toezicht op trustkantoren

De begroting voor de taken die specifiek gericht zijn op het toezicht op trustkantoren is weergegeven in Tabel 11. De stijging van de begrote kosten in 2016 en 2017 ten opzichte van de jaren daarvoor is het gevolg van meer

capaciteitsinzet. Vorig jaar is in overleg met het ministerie van Financiën het toezicht op de trustkantoren geïntensiveerd (verdiepende analyses van signalen, trends en patronen op het gebied van

integriteitsrisico's). De verhoogde capaciteitsinzet door DNB zal in ieder geval blijven totdat de Wtt is aangescherpt en geïmplementeerd.

Tabel 11 Deelbegroting toezichtactiviteiten trustkantoren

EUR miljoen

	2014	2015	2016	2017
Pensioenfondsen				
Uitvoerende activiteiten	2,1	1,8	2,8	2,7
Toezichtbrede activiteiten ¹	0,2	0,1	0,2	0,3
Ondersteunende activiteiten	1,5	1,2	1,7	1,6
Totaal begroting	3,8	3,2	4,7	4,6

¹ Onder 'toezichtbrede activiteiten' vallen beleid, juridische advisering en externe communicatie.

Begroting toezicht op overige instellingen

De begroting voor de taken die specifiek gericht zijn op het toezicht op overige instellingen is weergegeven in Tabel 12. DNB houdt uit hoofde van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) en de

sanctiewet toezicht op creditcard- lease- en factoringmaatschappijen. Tevens vallen onder deze categorie casino's, waarop DNB toezicht houdt uit hoofde van alleen de sanctiewet. De begrote kosten laten vanaf 2015 een stabiel beeld zien.

Tabel 12 Deelbegroting overige instellingen

EUR miljoen

	2014	2015	2016	2017
Overige instellingen				
Uitvoerende activiteiten	0,1	0,1	0,1	0,1
Toezichtbrede activiteiten ¹	0,1	0,0	0,0	0,0
Ondersteunende activiteiten	0,2	0,1	0,1	0,1
Totaal begroting	0,4	0,2	0,2	0,2

¹ Onder 'toezichtbrede activiteiten' vallen beleid, juridische advisering en externe communicatie.

2.3.8 BES-toezicht

Voor het toezicht op financiële instellingen die actief zijn in Bonaire, Sint Eustatius en Saba (BES-eilanden) is DNB afhankelijk van een goed functionerende en integere Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten (CBCS). Dit is een punt van aanhoudende zorg.

Naast aanpassingen in wet- en regelgeving, met name ten aanzien van de inrichting van prudentiële waarborgen (solvabiliteitsfonds en deposito-garantiestelsel), zal de inzet er onverminderd op gericht moeten blijven dat de CBCS een betrouwbare en krachtige toezichthouder is. In ons toezicht blijven we alert op signalen die mogelijk duiden op prudentiële problemen bij (moeders van) bijkantoren van banken en verzekeraars.

Het integriteitstoezicht op de BES-eilanden blijft onverminderd gericht op een verbetering van het bewustzijn en de beheersing van integriteitsrisico's. Instellingen dienen een goed beeld te hebben van de risico's die zij lopen, zoals witwassen, terrorismefinanciering en corruptie. Een adequate en systematische identificatie, analyse en mitigatie van integriteitsrisico's staan hierbij centraal. Daarnaast heeft monitoring van transacties en melding van ongebruikelijke transacties bij uitstek onze aandacht.

Het komend jaar stellen we een risicobeeld op voor de BES-eilanden. Dat doen we in samenwerking met de Financial Intelligence Units die een taakstelling hebben ten aanzien van het Caribisch deel van het Koninkrijk. Om een goed beeld te kunnen vormen van de inherente integriteitsrisico's vragen we bij instellingen informatie op over het risicoprofiel van hun cliënten en de daarbij behorende geografische

risicofactoren. Het risicobeeld gebruiken we vervolgens ter ondersteuning van onze prioriteiten in het lokale toezicht.

DNB toetst beleidsbepalers van financiële instellingen op de BES-eilanden op betrouwbaarheid en geschiktheid. In 2017 plannen we drie mogelijkheden voor toetsingsgesprekken op de BES-eilanden. Tijdens de gesprekken zal de nadruk veelal liggen op de geschiktheid van beoogd beleidsbepalers.

Tot slot wil DNB meer aandacht besteden aan voorlichting over wet- en regelgeving, waarbij we inzetten op het delen van kennis en ervaring met collega-toezichthouders. Het College van Koninkrijkstoezichthouders, waarin alle toezichthouders op de financiële sectoren in het Koninkrijk bijeenkomen, blijft hiervoor het aangewezen platform.

Begroting BES-toezicht

De begroting voor de taken die specifiek gericht zijn op het BES-toezicht is weergegeven in Tabel 13.

Tabel 13 Deelbegroting toezichtactiviteiten BES

EUR miljoen

BES ¹	2014	2015	2016	2017
Uitvoerende activiteiten	0,5	0,6	0,5	0,5
Toezichtbrede activiteiten ²	-	0,0	0,0	0,0
Ondersteunende activiteiten	0,3	0,3	0,3	0,3
Totaal begroting	0,8	0,9	0,8	0,8

¹ BES-eilanden: Bonaire, Sint Eustatius en Saba

² Onder 'toezichtbrede activiteiten' vallen beleid, juridische advisering en externe communicatie.

2.4 Risicobeheersing Toezicht

Als onderdeel van de begrotingscyclus houdt DNB rekening met risico's die ervoor zouden kunnen zorgen dat DNB haar gestelde doelen in het toezicht niet bereikt. DNB houdt rekening met deze risico's en neemt waar mogelijk beheersingsmaatregelen. De belangrijkste risico's die worden onderscheiden, hebben betrekking op:

1. Economische ontwikkelingen. De kwetsbare economische en financiële situatie zorgt ervoor dat DNB alert moet blijven dat instellingen hun beloften en verplichtingen kunnen nakomen. De verschillende onderzoeken van DNB zijn erop gericht om risico's tijdig te signaleren en erop toe te zien dat instellingen adequate beheersingsmaatregelen nemen. Daarnaast vindt versterking van de regelgeving plaats met de volledige toepassing van Solvency II, de herziening van het pensioenstelsel en nadere uitwerking van de Bazelse kapitaalregels.

Het opstellen van herstel- en resolutieplannen voor banken en verzekeraars zorgt ervoor dat DNB en de instellingen goed voorbereid zijn en dat mogelijke kwetsbaarheden en onderlinge verwevenheden vooraf duidelijk in kaart zijn gebracht.

2. Effectief toezicht in Europees verband. Het SSM is succesvol tot stand gebracht. Dit heeft geleid tot een belangrijke versterking in het Europees toezicht. Het SSM blijft zich de komende periode verder ontwikkelen. Het is van belang dat DNB goed blijft inspelen op (verdere harmonisatie van) Europese werkprocessen en onderlinge samenwerking. DNB stelt daarbij duidelijke prioriteiten om een actieve bijdrage te leveren op die punten waar DNB zich internationaal onderscheidt en waar DNB van mening is dat het Europees toezicht zich nog verder kan ontwikkelen. DNB is actief betrokken bij een effectieve uitvoering van het toezicht op Nederlandse banken en - als lid

- van de Supervisory Board – bij het toezicht op buitenlandse significante banken. DNB zet in op het versterken van internationale samenwerking en een goede vertegenwoordiging binnen het SSM en in relevante werkgroepen.
3. Aantrekken en behouden van uitstekende medewerkers. Als kennisintensieve organisatie is het voor DNB van cruciaal belang dat zij de juiste medewerkers op de juiste posities kan blijven aantrekken. Met gericht arbeidsmarktbeleid positioneert DNB zich als aantrekkelijke werkomgeving voor professionals. Met de verkleining van de span of control, interne opleiding via de DNB Academie en via het aanbieden van externe opleidingen, wordt actief gestuurd op het blijven ontwikkelen van medewerkers. Daarnaast bevordert DNB de rolatie, mobiliteit en samenwerking om brede expertise te ontwikkelen en synergie te bereiken tussen de verschillende taken van DNB.
  4. Zorgvuldig omgaan met informatie:
Betrouwbare en moderne informatievoorziening wordt steeds belangrijker in het toezicht. DNB is een bankbreed programma gestart (best in class) om de informatiebeveiliging binnen DNB te verbeteren en te voorkomen dat informatie lekt naar derden, onbetrouwbaar blijkt of niet beschikbaar is. Er worden gerichte projecten uitgevoerd om data beter te beschermen en te benutten. Daarnaast vinden trainingen plaats om de bewustwording op het gebied van informatiebeveiliging te verhogen en gedrag en cultuur te versterken.

Figuur 2 Belangrijkste risico's toezicht

Omschrijving	Kans * impact (inherent risico)	Beheersingsmaatregelen	Status en restrisico (na beheersing)
Onzekere economische ontwikkelingen. Het risico dat vanwege de kwetsbare economische en financiële situatie instellingen niet aan hun verplichtingen kunnen voldoen.		<ul style="list-style-type: none"> ■ Gerichte onderzoeken en actieve interventiestrategie ■ Versterking en volledige implementatie van regelgeving ■ Opstellen van herstel- en resolutieplannen 	
Effectief toezicht in Europees verband. Het risico dat de werkprocessen en samenwerking met het SSM nog niet voldoende op elkaar aansluiten waardoor het toezicht op de Nederlandse banken minder effectief is.		<ul style="list-style-type: none"> ■ Duidelijke prioriteiten op onderwerpen die voor DNB van belang zijn ■ Actieve inzet in Europese samenwerking ■ Bevorderen van internationale uitwisseling 	
Aantrekken en behouden van uitstekende medewerkers. Het risico dat DNB niet de juiste medewerkers op de juiste positie kan aantrekken of behouden.		<ul style="list-style-type: none"> ■ Actief beleid om de beste match tot stand te brengen ■ Verkleining span of control ■ Interne opleiding ■ Vergroten synergie door roulatie, mobiliteit en samenwerking 	
Zorgvuldig omgaan met informatie. Het risico dat beschikbare data onvoldoende wordt gebruikt om niet voldoende beveiligd, betrouwbaar of beschikbaar is.		<ul style="list-style-type: none"> ■ Best in Class programma ■ Vergroten bewustwording en interne gedragslijnen ■ Versterken (ICT)-beveiliging 	

- Reëel risico met mogelijk grote impact
- Middelmatic risico met beperkte gevolgen
- Klein risico met beheersbare gevolgen

2.5 Key Performance Indicators 2017

Voor het toezicht zijn de volgende key performance indicators (KPIs) ten behoeve van de 'Effectmeting toezicht 2017' vastgesteld.

Figuur 3 Effectmeting toezicht 2017: Key performance indicators

40

Outcome (beoogd effect)	Output
<p>Solide en integere financiële instellingen die hun verplichtingen nakomen.</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Er doen zich geen deconftures voor.* ■ Mocht een deconfture desondanks onvermijdelijk zijn, dan worden tijdige en ordentelijke oplossingen tot stand gebracht om de belangen van spaarders, polishouders en deelnemers zo goed mogelijk te waarborgen. ■ Nederlandse financiële instellingen blijven boven de gestelde minimumnormen bij de uitkomsten van (internationale) stresstesten. ■ Er doen zich geen grote, nieuwe integriteitsincidenten voor die leiden tot ernstige reputatieschade of bedreiging van een instelling. <p>Een schokbestendig financieel systeem dat bijdraagt aan financiële stabiliteit en duurzame welvaart.</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Het financiële systeem is in staat om financiële schokken adequaat op te vangen. Dit blijkt uit financiële stabiliteitsindicatoren en analyses vanuit het Financieel Stabiliteitscomité en in het Overzicht Financiële Stabiliteit. 	<p>Het toezicht slaagt erin de kans op deconftures en instabiliteit te minimaliseren.</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ De solvabiliteitspositie en liquiditeitspositie van banken voldoen aan de vereisten van Basel III/CRD IV. ■ De solvabiliteitspositie van verzekeraars voldoet aan de vereisten van Solvency II. ■ Pensioenfondsen voldoen aan hun verplichtingen. ■ De kapitaalpositie bij beleggingsondernemingen en beleggingsinstellingen, trustkantoren en premiepensioeninstellingen voldoet aan de gestelde solvabiliteitsvereisten. <p>Het toezicht bevordert het vertrouwen in de Nederlandse financiële sector.</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Het vertrouwen van huishoudens in banken, verzekeraars en pensioenfondsen neemt toe ten opzichte van het niveau van 2016. ■ Bestuurders en commissarissen in de financiële sector zijn geschikt en betrouwbaar. Het aantal hertoetsingen met een negatief oordeel binnen 2 jaar na de aanvangstoetsing is kleiner dan 0,5%. ■ Overtredingen inzake economische criminaliteit, waaronder witwassen, terrorismefinanciering, fraude, corruptie en overtredingen van de Sanctiewet worden geminimaliseerd. <p>Vertrouwen in het toezicht draagt bij aan een sterke positie van DNB in de Nederlandse financiële sector.</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ In 2017 start een nieuwe, externe partij met een reguliere meting van de reputatie van DNB. Hieruit blijkt dat de reputatie in vergelijking met andere partijen zich op een hoog niveau bevindt (benchmark nader te bepalen op basis van nulmeting). ■ Uit de stakeholderanalyse blijkt dat stakeholders overwegend een positief oordeel geven over het toezicht van DNB. <p>Het toezicht behoort internationaal tot de best practice.</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ DNB is een sterke speler in het SSM. Dit blijkt onder andere uit een goede vertegenwoordiging van DNB in het SSM, actieve betrokkenheid in JST's, voldoende aandacht voor prioriteiten die door DNB worden aangedragen en effectieve samenwerking in het toezicht op LSI's. ■ DNB slaagt erin om best practices uit haar toezicht goed onder de aandacht te brengen in het SSM. ■ De score van Nederland in de IMF-FSAP beoordeling is bovengemiddeld t.o.v. FSB peer group. Uit de jaarlijkse peer review rapporten van EBA en EIOPA komt een positief beeld van het toezicht van DNB naar voren.

* Deze KPI sluit aan bij de ambitie van het toezicht. Als resolutie-autoriteit streeft DNB naar het maximaal veiligstellen van de kritieke functies van banken, waarbij niet-levensvatbare instellingen ordentelijk worden afgewikkeld (zie ook aparte ZBO-begroting resolutie-autoriteit).

Toezichtactiviteiten

DNB ziet erop toe dat instellingen financieel weerbaar zijn.

- DNB beoordeelt of banken voldoen aan het migratiepad van Basel III en goed zijn voorbereid op nieuwe regelgeving m.b.t. kapitaaleisen. Voor alle banken wordt een risicobeoordeling en kapitaalseis opgesteld en gecommuniceerd aan de instelling.
- Er vindt een verdere professionalisering plaats bij de implementatie en toepassing van Solvency II.
- Pensioenfondsen communiceren duidelijk over hun verwachtingen. Indien nodig stellen pensioenfondsen een herstelplan op.
- DNB neemt tijdig mitigerende maatregelen bij mogelijke problemen. Voor alle interventiedossiers stelt DNB een duidelijke strategie op.

DNB beoordeelt de toekomstbestendigheid van het bedrijfsmodel en de strategie van instellingen.

- DNB voert in samenwerking met het SSM gerichte, verdiepende onderzoeken uit bij SI's en LSI's en geeft duidelijke terugkoppeling van de resultaten.
- DNB onderzoekt in samenwerking met het SSM of banken hun strategie tijdig aanpassen om de toekomstbestendigheid van hun bedrijfsmodel te waarborgen.
- DNB voert een sectoroverstijgend-onderzoek uit naar klimaatrisico's en verankert de bevindingen in het doorlopend toezicht.

DNB bevordert een solide, integere en verantwoorde bedrijfsvoering bij instellingen.

- DNB voert haar integriteitsstrategie uit conform plan. Gemelde integriteits-incidenten worden actief afgehandeld.
- Het toezicht op governance, gedrag en cultuur maakt vast onderdeel uit van het reguliere toezicht van DNB en verkrijgt een vaste plek in het toezicht van het SSM.
- Het proces voor het aanvragen van een vergunning door nieuwe marktpartijen (waaronder fintech) verloopt effectief en efficiënt. Instellingen die binnen twee jaar na het verlenen van een vergunning of vvgb in de problemen komen, kunnen op adequate wijze herstellen of kunnen op ordentelijke wijze worden afgewikkeld.
- DNB voert toetsingen van bestuurders en commissarissen uit op basis van een helder proces. De aanbevelingen uit het rapport van de Commissie Ottow worden bezien om het toetsingsproces verder te versterken.

De toezichtaanpak van DNB draagt bij aan de versterking van het toezicht.

- DNB is transparant in haar activiteiten door duidelijke en actieve communicatie over de beoogde effecten van het toezicht.
- Er vindt een adequate toepassing plaats van het SSM Manual, toepassing van de RAS-methodologie en de Focus!-methodiek.
- Via de macro-micro koppeling wordt effectief follow-up gegeven aan de aanbevelingen uit het Overzicht Financiële Stabiliteit
- De informatiebeveiliging binnen DNB voldoet aan het COBIT-4 niveau.
- Medewerkers hebben duidelijke resultaatsafspraken en management ziet erop toe dat voldaan wordt aan interne afspraken over roulatie en mobiliteit.

Toezichtcapaciteit (input)

De kosten voor het toezicht worden effectief beheerst.

- De kosten voor het toezicht blijven binnen het vastgestelde kostenkader.

3 Resolutie en depositogarantiestelsel (DGS)

DNB heeft twee taken die zien op de ordelijke aanpak van falende banken: resolutie en de uitvoering van het in 2016 herijkte ex ante Depositogarantiestelsel (DGS). De DGS-taak is dit jaar voor het eerst in de ZBO-begroting opgenomen. Beide taken liggen in elkaars verlengde en worden om deze reden gezamenlijk in dit hoofdstuk behandeld.

3.1 Missie en ambities NRA en DGS

Zoals aangekondigd in de begrotingsverantwoording over 2015, heeft DNB de meerjarige strategie van de nationale resolutieautoriteit (NRA) verder uitgewerkt op basis van de wettelijke vereisten. Onderstaande missie en ambities zijn daar een uitvloeisel van, waarbij de samenhang met de DGS-taak is meegenomen.

De missie en ambities vinden hun weerslag in de activiteiten die de NRA en het DGS in 2017 zullen uitvoeren. De KPI's en streefwaarden die hierbij horen zijn opgenomen in paragraaf 3.5 van dit hoofdstuk.

3.2 Begroting Resolutie en DGS 2017

Voor het eerst bevat de ZBO-begroting van DNB voor 2017 naast de kostenraming voor Toezicht en Resolutie ook een kostenraming voor de (vernieuwde) DGS-taak. Gezien de synergie met de resolutietaak – het DGS activeert bij bankfaillissement, maar kan in resolutie ook een rol vervullen bij de overdracht van deposito's - is het DGS binnen DNB ondergebracht bij de Divisie Resolutie. In dat licht kunnen beide begrotingen in samenhang worden gezien. Verder heeft DNB

Figuur 4 Missie, ambities en KPI's voor resolutie en DGS

44

op basis van de opgedane ervaring een bottom-up-analyse uitgevoerd van de capaciteit voor de resolutietaak (zie ook paragraaf 3.3.1).

Deze resulteert in een ophoging van de begroting, bestaande uit een structurele uitbreiding van de

capaciteit en een (tijdelijke) verhoging van het inhuurbudget.

De begroting van de kosten voor de uitvoering van de Resolutietaak in 2017 is EUR 6,8 miljoen.

Tabel 14 Begroting Resolutietaak

EUR miljoen

Kostenverdeling begroting Resolutietaak	2015	2016	2017
Directe kosten Resolutie			
Personeelskosten	2,4	2,4	3,2
Afschrijvingskosten	0,0	0,3	0,6
Juridische adviezen	0,0	0,0	0,0
Externe inhuur	0,3	0,4	0,5
Overige beheerskosten	1,1	0,7	0,5
Totaal directe kosten Resolutie	3,8	3,7	4,7
Toegerekende kosten Resolutie			
Ict (oa projecturen, pc's en software)	0,2	0,2	0,6
Facilitaire diensten (oa huisvesting en werkplekken)	0,2	0,3	0,3
Overige ondersteuning (oa communicatie, HR, informatiedienst, besturing)	1,0	0,9	1,2
Totaal toegerekende kosten	1,3	1,4	2,1
Totaal kosten	5,1	5,1	6,8

De begroting van de kosten van de uitvoering van de DGS-taak in 2017 zijn EUR 9,2 mln. Het overgrote deel van de kosten bestaat uit (initiële) ICT-kosten voor de bouw van een uitkering- en een fondssysteem om uitkering van depositogelden in de toekomst binnen 7 werkdagen te kunnen uitvoeren. Deze kosten bestaan uit de kosten van ontwikkeling, beheer en onderhoud van deze systemen, en hebben deels een eenmalig karakter.

3.2.1 Financiering kosten Resolutie en DGS

Conform de Wbft worden de kosten van de Resolutietaak over de banken en de betreffende beleggingsondernemingen verdeeld op basis van de totale activa. In 2017 zullen voor het eerst de uitvoeringskosten van het DGS aan de banken in rekening worden gebracht. De kosten worden verdeeld op basis van de minimum omvang van het toetsingsvermogen.

45

Tabel 15 Begroting DGS-taak

EUR miljoen

Kostenverdeling DGS-begroting	2017
Directe kosten DGS	
Personeelskosten	0,9
Externe inhuur	0,5
Afschrijvingskosten	1,0
Juridische adviezen	0,3
Overige beheerskosten ¹	0,6
Totaal directe kosten DGS	3,2
Toegerekende kosten DGS	
Ict (oa projecturen, pc's en software)	5,5
Facilitaire diensten (oa huisvesting en werkplekken)	0,1
Overige ondersteuning (oa communicatie, HR, informatiedienst, besturing)	0,4
Totaal toegerekende kosten	6,0
Totaal kosten	9,2

¹ Dit bedrag is inclusief EUR 0,1 mln als gevolg van de kosten van vermogensbeheer (door de divisie Financiële Markten).

3.3 Activiteiten Resolutie en DGS 2017

3.3.1 Resolutie - van opbouw naar steady state

De Resolutietaak van DNB is op 1 januari 2015 van kracht geworden. Parallel ging op Europees niveau de Single Resolution Board (SRB) van start. Tezamen vormen de NRA's en de SRB het Single Resolution Mechanism (SRM) als tweede poot van de bankenunie. Anders dan in het toezicht moet in het resolutiedomein nog veel worden ontwikkeld, waaronder de methodologie, het instrumentarium en de modus operandi op nationaal en Europees niveau.

Op het moment dat de Resolutietaak aan DNB werd toegewezen (juni 2014) is een schatting gedaan van de benodigde capaciteit. Deze schatting was gebaseerd op een top-down benadering, of te wel een extrapolatie van de medewerkers die zich op

dat moment bezig hield met resolutiewerk, zonder een scherp beeld van de vereisten van het nieuwe resolutieregime. De resultante was een kleine divisie van 18 fte die beleid en uitvoering combineert en die waar mogelijk leunt op de expertise en capaciteit van de overige divisies binnen DNB, zowel in de primaire als de ondersteunende omgeving.

Op basis van de recente ervaringen met de taak-uitvoering en de rolverdeling binnen het SRM blijkt de oorspronkelijke inschatting van de benodigde capaciteit niet te volstaan. De opbouwfase van het SRM vergt meer inspanning dan voorzien, waarbij de SRB veel capaciteit blijft vragen voor de resolutieplanning van Nederlandse significante instellingen (SIs) binnen de Internal Resolution Teams (IRTs). Verder zijn de kaders voor resolutieplanning en –uitvoering nog volop

Tabel 16 FTE-behoefte per activiteit/component n.a.v. bottom-up analyse

activiteiten/doelgroepen Divisie Resolutie (fte)	voorstel			
	2016	Nodig	2017	uitbreiding
verticals-SI	3,5	8,0	6,5	3,0
verticals-LSI	3,0	5,0	4,0	1,0
horizontal	3,0	5,0	4,0	1,0
beleid en communicatie	2,5	5,0	3,0	0,5
instrumentarium	1,5	5,0	2,5	1,0
resolutiefonds	0,5	1,5	1,0	0,5
management	2,0	2,0	2,0	0,0
ondersteuning	2,0	2,0	2,0	0,0
Totaal kosten	18,0	33,5	25,0	7,0

in ontwikkeling en moet voor alle instellingen een eerste resolutieplan worden opgesteld.

Uit de bottom-up analyse blijken er knelpunten vooral bij resolutieplanning, operationeel beleid en uitvoering te zijn. In tabel 16 is de capaciteitsbehoefte per activiteit/component weergegeven.

Toelichting activiteiten in bottom-up analyse

- **Verticals - SI:** resolutieplanning voor de acht significante (SRB) Nederlandse banken in IRT-verband, waarbij DNB een belangrijke schakel is en blijft met de instellingen. Deelname aan "host" IRT's van voor Nederland belangrijke buitenlandse banken.
- **Verticals - LSI:** resolutieplanning voor ongeveer 50 niet-significante (DNB) banken en overige entiteiten, inclusief instellingen waarvoor ordentelijk faillissement is voorzien.
- **Horizontals (operationeel beleid):** kaders ontwikkelen en toepassen voor resolutieplanning, waaronder dataveren, verliesabsorberend vermogen (MREL / TLAC), kritische functies, toepassing van vereenvoudigde verplichtingen en de algemeen belang test.
- **Beleid & communicatie:** de inzet op strategie, internationaal overleg (SRB, EBA, FSB), wetgevingstrajecten en dialoog / verantwoording.
- **Instrumentarium (operationele uitvoering):** crisismanagement en toepassing van bevoegdheden waaronder bail-in en overdracht van activa en passiva.
- **Resolutiefonds:** werkzaamheden voor het nationaal en Europees resolutiefonds, waaronder premiesystematiek en -inning, dataverificatie en voorwaarden voor gebruik.

Benodigde uitbreiding

Uitgedrukt in fte wijst de bottom-up analyse op een behoefte van in totaal 33,5 fte. Rekening houdend met de opbouwfase, scherpe prioritering en optimale interne synergie met bijvoorbeeld de DGS-taak wordt een formatie van 25 fte verantwoord geacht. Daarmee komt de resolutiecapaciteit van DNB ook meer in lijn met haar peers in Europa en de verwachtingen van de SRB. Daarnaast biedt een ruimer inhuurbudget enige flexibiliteit in 2017 om piekmomenten en specialistische expertise ten behoeve van de opbouwfase te kunnen opvangen. Voor de ZBO-taak Resolutie betekent dit een formatie-uitbreiding van 7 fte en een (tijdelijk) additioneel inhuurbudget van EUR ongeveer EUR 0,3 miljoen.

3.3.2 Activiteiten NRA in 2017

In lijn met de bovenstaande bottom-up analyse zal de NRA zich in 2017 vooral richten op de volgende zeven activiteiten:

- De uitbouw van de divisie en efficiënte integratie tussen de Resolutie- en DGS-taak
- Resolutieplanning, waaronder verdieping van resolutieplannen van de SRB-banken, opstellen van proportionele plannen voor kleinere banken inclusief planning voor ordelijk faillissement
- Uitontwikkeling van noodzakelijke beleidskaders, met nadruk op de instellingspecifieke implementatie van verliesabsorberend vermogen (MREL/TLAC) en de algemeen belang test als basis voor proportionele resolutieplanning
- Verder operationeel maken van het resolutie-instrumentarium, waaronder de oprichting van een brugbank en het opstellen van interne (en SRB) handboeken voor toepassing van het bail-in en verkoop van onderneming instrument

- Standaardisatie van dataveren voor resolutieplanning en -uitvoering
- Gerichte en strategische inzet in SRB verband op thema's die prioriteit hebben en het gelijke speelveld borgen. Dat betreft primair de uitgangspunten en vereisten voor afwikkelbaarheid, waaronder MREL, en de voorwaarden voor gebruik van het SRF
- Uitbouw van communicatie naar de sector en het brede publiek

3.3.3 Het nieuwe DGS

Eind november 2015 is de Europese DGS-richtlijn (DGSD) in de Nederlandse wetgeving geïmplementeerd. Hiermee is de DGS-regelgeving in de EU verder geharmoniseerd en zijn de eisen die aan het DGS worden gesteld gewijzigd. De regelgeving wordt de komende periode op onderdelen verder geconcretiseerd, waaronder met betrekking tot de processen en systemen van banken en afspraken over Europese samenwerking. Enkele belangrijke wijzigingen zijn:

- uitbreiding reikwijdte DGS-dekking
- verkorten uitkeringstermijn naar 7 werkdagen (nu 20 werkdagen) en navenante aanvullende eisen aan de informatiesystemen van banken (Individueel Klantbeeld)
- toezicht op de naleving informatieverplichting van banken richting consumenten
- samenwerking tussen nationale DGS-en in Europees verband
- ex-ante financiering DGS (fondsvorming)
- mogelijke bijdrage van DGS aan resolutie

Met name de verkorting van de uitkeringstermijn van 20 naar 7 werkdagen leidt ertoe dat voor de uitvoering van de DGS-taak zwaar geleund wordt op ICT-systemen. Deze zijn nodig gezien de grote variëteit aan rekeninghouders, (combinaties van) financiële producten en banken (eventueel met bijkantoren in het buitenland).

Daarnaast moeten de nieuwe ICT-systemen ook kunnen voldoen aan de nog nader uit te werken grensoverschrijdende samenwerking. Zo moet DNB kunnen uitkeren aan in Nederland gevestigde bijkantoren van Europese banken en uitkeringen kunnen faciliteren door Europese DGS'en voor aldaar gevestigde bijkantoren van Nederlandse banken. Verder is een systeem nodig voor een geborgd proces voor de berekening en inning van de (risico-gebaseerde) kwartaalpremies van de banken aan het DGS-fonds en voor het beheer daarvan.

Uit een eerste bottom-up analyse blijkt dat voor de uitvoering van de DGS-taak (voorlopig) een capaciteit nodig is van 7 fte, aangevuld met enige budgettaire ruimte voor inhuur en advies. Op hoofdlijnen is 1,5 fte nodig voor de beleidsmatige werkzaamheden en 5,5 fte voor de operationele taken. Van de 7 fte wordt 4 fte ingevuld uit de bestaande DNB-organisatie. Deze 4 fte zijn tot met 2016 onderdeel van het centrale bank deel en komen dus niet uit de bestaande ZBO-begroting voor Toezicht of Resolutie. De structurele formatie wordt aangevuld met enige financiële ruimte voor de inhuur van specialistische kennis. Deze post kan na de succesvolle transitie van het DGS weer worden afgebouwd.

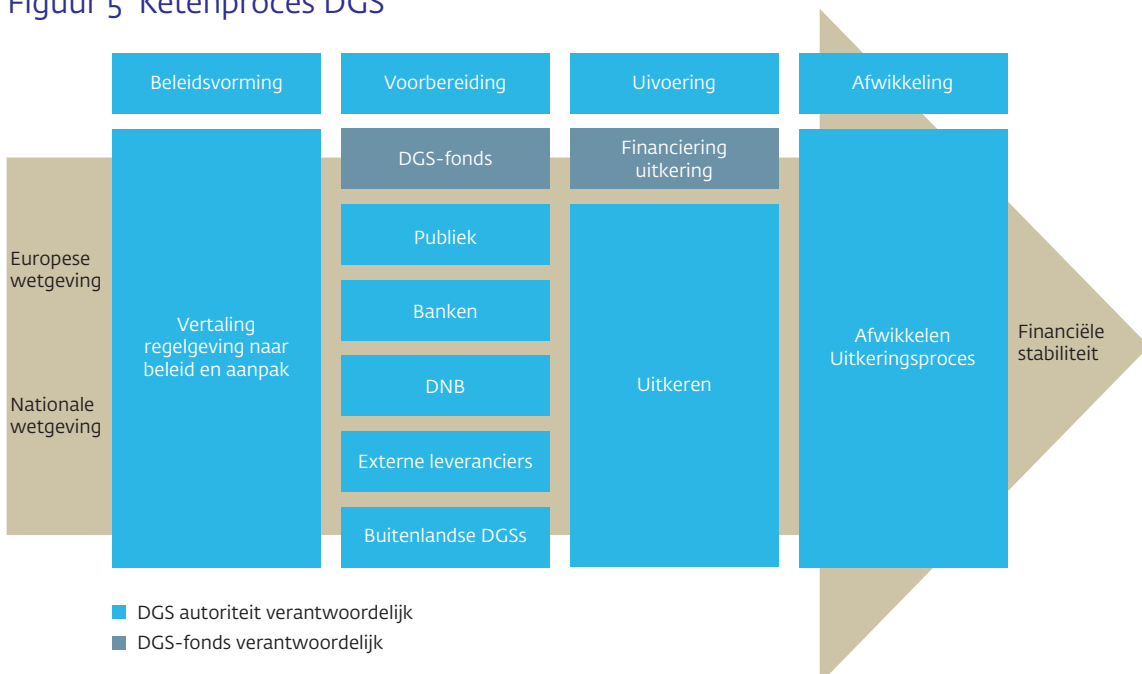
3.3.4 Activiteiten DGS in 2017

Als Nederlandse DGS-autoriteit is DNB verantwoordelijk voor de uitvoering van het depositogarantiestelsel in Nederland. De kerntaken betreffen (i) het voorbereiden op en het uitvoeren van een uitkering aan depositohouders na een faillissement van een in Nederland actieve bank, (ii) het bijdragen aan effectieve resolutie van instellingen die onder het DGS vallen en (iii) het informeren van depositohouders. Het separaat ingerichte DGS-fonds is verantwoordelijk voor de financiering van het DGS en wordt operationeel ondersteund door DNB. Onderstaand overzicht in figuur 5 geeft het ketenproces en de verschillende deelgebieden weer.

In 2017 zal het DGS de volgende activiteiten ontplooiën ter uitvoering van haar taak:

1. **Het uitwerken van beleid en kaders:**
  - Nationale en Europese beleidsvorming op het gebied van DGS-regelgeving, waaronder EDIS en een mogelijke rol voor de SRB
  - Europese samenwerking verder vormgeven/ inrichten waaronder overeenkomsten met andere Europese DGS-autoriteiten
  - Internationale samenwerking en best practices identificeren en vastleggen (o.a. het European Forum of Deposit Insurers (EFDI) en de International Association of Deposit Insurers (IADI))

Figuur 5 Ketenproces DGS

- Verdere operationalisering van beleid en regelgeving, waaronder het aanpassen van de dataveristen voor banken (beleid/specificaties voor het Individueel Klantbeeld van banken)
- Beleidsontwikkeling ten aanzien van de rol van DGS in resolutie en overdracht in faillissement

2. Operationele werkzaamheden:

- Testen, analyseren en beoordelen van de kwaliteit van databestanden, systemen en processen van banken inclusief follow-up van verbeteracties
- Opstellen van bankprofielen, scenario's en handleidingen (draaiboeken) voor uitvoering van het DGS en de afwikkeling van banken
- Toezien op de naleving van de informatieverplichting van banken aan consumenten
- Aanpassen en verbeteren van processen en systemen van zowel DNB als de banken voor het (verder) verkorten van het uitkeringsproces en het voldoen aan de eisen aan Europese samenwerking
- Intensiveren van het back-testen van processen en systemen als gevolg van toenemende eisen van EBA
- Verwerken van rapportages van banken over de depositobasis en het uitvoeren van de premieberekening en –inning voor het DGS-fonds
- Het ondersteunen van het DGF-fonds

3.4 Risicobeheersing Resolutie en DGS

Als onderdeel van de begrotingscyclus houdt DNB rekening met risico's die de gestelde doelen op het gebied van Resolutie en DGS beïnvloeden. DNB houdt rekening met deze risico's en neemt waar mogelijk beheersingsmaatregelen. DNB onderscheidt vijf risico's:

- Het gelijk speelveld binnen de Bankenunie komt niet tot stand door lokale transitieproblemen en geringe politieke bereidheid in lidstaten om banken afwikkelaar te maken dan wel in resolutie te brengen
- De afspraken met andere DGS-autoriteiten in Europa komen niet van de grond
- Generieke transitieproblemen staan goede oplossingen voor bankfalen in de weg (resolutie- of DGS-fonds bieden onvoldoende financiering, resolutie-instrumenten en DGS-systemen zijn nog niet effectief inzetbaar, banken / markt / maatschappij zijn nog niet voorbereid op (vereisten) resolutie / DGS)
- Het werkprogramma van de SRB stelt andere prioriteiten en/of trekt veel capaciteit weg van DNB-prioriteiten
- Risico op overbelasting van de divisie RE (start-up, aanvullende nieuwe taken, capaciteitsbeslag in uitvoering resolutie en DGS)

De beheersmaatregelen die DNB in geval deze risico's zich voordoen zal treffen zijn onder meer:

- Binnen de Bankenunie zetten we actief in op consistente toepassing van het resolutieraamwerk en dringen we aan op een Europese aanpak van gemeenschappelijke transitieproblemen
- In geval grensoverschrijdende samenwerking niet via de DGSD van de grond komt, zal DNB inzetten op een centrale rol voor de SRB binnen de Bankenunie om home-host relaties te bestendigen
- Door ervoor te zorgen dat DNB zo snel mogelijk operationeel klaar is om een bank in resolutie te plaatsen of een DGS-uitkering te doen, worden de mogelijkheden om een falende bank ordelijk aan te pakken vergroot. DNB gaat daarom in 2017 door met het operationaliseren van de ICT-systemen en resolutie-instrumenten die nodig zijn om DGS-uitkeringen respectievelijk de ordelijke resolutie van een instelling uit te voeren. Daarnaast zal DNB actief blijven communiceren met de sector en het publiek over de aard van haar resolutie- en DGS-taak en de consequenties daarvan bij bankfalen
- In geval divisie RE overbelast dreigt te raken door een beroep op haar capaciteit door de SRB of de aan haar toevertrouwde hoeveelheid werkzaamheden, zal herprioritering van activiteiten plaatsvinden

3.5 Key Performance Indicators

51

De hierboven uiteengezette missie, ambities en activiteiten leiden tot de volgende KPI's en streefwaarden voor 2017. DNB zal in de ZBO-verantwoording over 2017 aangeven in hoeverre de streefwaarden zijn gerealiseerd.

Figuur 6 KPI's en streefwaarden Resolutie en DGS 2017

Ambities	KPI's	Streefwaarden 2017
Elke Nederlandse bank is afwikkelbaar	Aantal banken waarvoor een resolutie- of afwikkelingsplan in faillissement is opgesteld	DNB / SRB heeft voor 16 Nederlandse banken een (eerste) resolutieplan vastgesteld. Deze beheren samen 97% van de gedekte deposito's in Nederland.
	Mate waarin resolutie-vereisten zijn toegepast	DNB streeft naar heldere, gelijksoortige en voldoende stevige eisen aan resolutieplannen. In 2017 richt zij zich in het bijzonder op duidelijke kaders voor dataverenisten, proportionele verplichtingen en de algemene belang-test.
	Trend in afwikkelbaarheid	Voor die banken waarvoor een resolutieplan is opgesteld, heeft DNB/SRB een besluit genomen over de hoogte en kwaliteit van verliesabsorberend vermogen (MREL / TLAC). Voor grootbanken is afwikkelbaarheid zichtbaar in een dalende 'systemic uplift'.
Elke falende Nederlandse bank wordt tijdig afgewikkeld	Operationeel voorbereid op afwikkeling	DNB streeft naar effectieve inrichting van het crisismanagement, ook op Europees niveau, en heeft het bail in- en brugbank instrument uitgewerkt en waar opportuun geconsulteerd. De benodigde DGS systemen zijn ingericht en de gelieerde data vereisten (Individueel Klantbeeld) zijn – in overleg met de sector – vastgesteld.
DNB voert haar Resolutie- en DGS- taken effectief uit en in synergie met de Toezicht-taak	Bedrijfsvoering is efficiënt en communicatie is consistent	DNB borgt afdoende capaciteit voor de Resolutie- en DGS taken, waarbij de financiering binnen de begrotingskaders blijft en optimaal gebruik wordt gemaakt van beschikbare expertise, ondersteuning en (data) infrastructuur. DNB streeft naar consistente vereisten en communicatie richting sector, markt en publiek.
DNB draagt bij aan een slagvaardig Europees resolutiemechanisme dat aan alle banken afdoende en vergelijkbare eisen stelt	Reputatie en gelijk speelveld	DNB streeft naar geloofwaardige en gelijkwaardige toepassing van het BRRD- en DGSD-regime in Europa, waarbij de lat voor resolutie en gebruik van SRF middelen afdoende hoog ligt. DNB kan zich als NRA en DGSA meten met haar peer jurisdicties, zoals o.a. blijkt uit IMF en FSB surveillance.

Bijlage 1 Begrote personele inzet en kosten toezicht

	Inzet in fte B2017	Inzet in fte B2016	Vershil	Kosten in EUR mln B2017	Kosten in EUR mln B2016	Vershil
Uitvoerende activiteiten						
Interventie en handhaving	12,4	12,5	-0,1	1,7	1,8	-0,1
Toetreding	34,7	34,9	-0,1	4,8	4,9	-0,1
Integriteitstoezicht	52,1	52,5	-0,4	7,2	7,4	-0,2
Off-site toezicht	299,9	294,3	5,6	48,2	49,6	-1,4
On-site toezicht	84,2	72,6	11,6	11,8	10,4	1,4
Statistiek	35,3	35,3	-0,0	6,0	5,7	0,3
Totaal uitvoerend	518,6	502,2	16,5	79,8	80,0	-0,2
Toezichtbrede activiteiten						
Beleid en regelgeving ⁴	77,2	77,9	-0,7	11,9	12,3	-0,4
Juridische activiteiten ¹	19,5	20,9	-1,4	4,7	5,5	-0,8
Externe communicatie	5,2	5,3	-0,1	1,2	1,2	-0,1
Totaal toezichtbreed	101,8	104,1	-2,3	17,9	19,1	-1,2
Totaal primaire activiteiten	620,5	606,3	14,2	97,6	99,1	-1,4
Ondersteunende activiteiten						
Besturing ²	55,7	59,2	-3,5	11,0	11,2	-0,1
Juridische ondersteuning ³	14,1	13,9	0,2	2,4	2,4	0,0
ICT-ondersteuning	66,2	59,1	7,2	20,3	17,0	3,4
Hr-ondersteuning	21,7	20,8	0,9	6,6	6,4	0,2
Communicatieondersteuning	14,7	16,9	-2,2	3,2	3,9	-0,6
Informatievoorziening	26,6	28,7	-2,1	4,6	4,8	-0,2
Facilitaire diensten	17,2	16,4	0,7	8,4	8,5	-0,1
Beveiliging en transport	1,4	1,2	0,2	0,2	0,2	0,0
Totaal ondersteunende activiteiten	217,7	216,3	1,5	56,8	54,3	2,5
Totaal	838,2	822,5	15,7	154,4	153,4	1,1

1 Juridische adviezen ten behoeve van de toezichtfunctie.

2 Besturing omvat de directie en de Raad van Commissarissen en de activiteiten voor financiën en administratie, planning en control, risicobeheersing en procesoptimalisatie en interne audit.

3 Juridische adviezen ten behoeve van ondersteunende activiteiten.

4 Inclusief begrote bedragen voor EBA en EIOPA (in 2017 EUR 0,9 mln respectievelijk EUR 0,5 mln).

DeNederlandscheBank

EUROSYSTEEM

De Nederlandsche Bank N.V.
Postbus 98, 1000 AB Amsterdam
020 524 91 11
dnb.nl